

Prikaz i narativna funkcija ženskih likova u televizijskoj političkoj fikciji

Viduka, Zrinka

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:743884>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Zrinka Viduka

PRIKAZ I NARATIVNA FUNKCIJA ŽENSKIH LIKOVA U TELEVIZIJSKOJ POLITIČKOJ
FIKCIJI

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2015.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

PRIKAZ I NARATIVNA FUNKCIJA ŽENSKIH LIKOVA U TELEVIZIJSKOJ POLITIČKOJ
FIKCIJI

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Viktorija Car
Studentica: Zrinka Viduka

Zagreb
rujan, 2015.

Izjavljujem da sam diplomski rad *Prikaz i narativna funkcija ženskih likova u televizijskoj političkoj fikciji*, koji sam predala na ocjenu mentorici doc. dr. sc. Viktoriji Car, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS- bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenoga i akademskoga rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Zrinka Viduka

Sadržaj

Sadržaj	1
Popis ilustracija	6
1. Uvod	1
2. Prikaz roda u medijima	3
3. Feministička istraživanja medijskoga prikaza roda	4
3.1. Kvantitativna istraživanja – podzastupljenost žena u televizijskom programu	4
3.2. Kvalitativna feministička istraživanja – žene u muškom svijetu	5
4. Politička fikcija	6
4.1. Politička fikcija i politička kultura	7
4.2. Žene u političkom fiktivnom programu	7
5. O istraživanju	9
5.1. Ciljevi istraživanja i metodološki okvir	9
5.2. Teorijski okvir istraživanja	10
6. Analiza serija: Rezultati i rasprava	12
6.1. Bechdel test: komunikacija ženskih likova	12
6.1.1. O privatnom i poslovnom. Rijetko o političkom	13
6.1.2. Mnoštvo razgovora i neispunjavanje Bechdel testa	15
6.1.2.1. Neimenovan ženski lik kao oslikavanje drugoga	16
6.1.2.2. Žene o muškarcima	17
Unatoč velikom broju ženskih likova, važno je istaknuti da velik broj dijaloga žena ne zadovoljava treći uvjet <i>Bechdel testa</i> . Kao što je ranije istaknuto, 18 od 20 epizoda (90 %) koje ne prolaze <i>Bechdel test</i> nisu ispunile treći uvjet. Ipak važno je razlikovati razgovore koji su:	17
6.2. Tradicionalno prikazane feministkinje i napuknuće staklenoga stropa	19
6.2.1. Prikaz mentalnoga stanja	19
6.2.2. Fizički prikaz Unutar tradicionalne ženskosti, fizičko stanje operacionalizirano je putem fizičkoga otkrivanja, naglašavanja seksualnosti, privlačnosti ili ljepote. Tradicionalna se ženskost često prikazuje naglašenom mršavošću ženskih likova s isticanjem seksualne privlačnosti putem tjelesnih proporcija ili načinom odijevanja. Sličan je i postfeministički prikaz, no naglašena vlastita želja ženskih likova za njegovanim tijelom umjesto želje za udovoljavanjem muškim likovima.	21
6.2.3. Emocionalno stanje	22
6.2.4. Prikaz seksualnosti	23
6.2.5. Kulturološka pozicija i narativna funkcija	24
6.2.6. Prikaz profesionalne pozicije	25
6.2.7. Prikaz obitelji	26

6.3. Profesionalno neprijateljstvo, obiteljska neslaganja i rijetka prijateljstva..... 27

6.4. Dašak humanosti. Majke u muškošću određenoj politici Analizom je utvrđena prisutnost sva tri navedena rodna narativna okvira u portretiranju ženskih likova koji se nalaze na pozicijama političke moći: (1) razumijevanje dolaska žene na političku poziciju moći kao *prijelomnicu*, (2) model prikaza žene kao *outsajdera* te (3) *nosioca promjene*. Ipak, okviri su u različitoj mjeri prisutni u seriji američke i danske produkcije te je na jednak način rodna različitost prezentirana kao pozitivna te prikazana kao otežavajuć identitet djelovanju unutar političke sfere. Takav se negativan prikaz primarno odnosi na portretiranje majčinske uloge. Ženskost je negativno povezana s političkim djelovanjem u *Borgenu*, dok je ženskost portretirana kao pozitivna karakteristika ženskoga lika u *Igrama moći*, iako je takav prikaz fabulom kritiziran. Okvir (4) *populizma*, kojim je pružen politički kontekst kojim je određeno djelovanje ranije istaknutih okvira kao pozitivnih ili otežavajućih za žene na političkim pozicijama moć, sugerira kako su zadane okolnosti političke sfere podupirajuće trima okvirima..... 30

6.4.1. Borgen 31

Narativni okvir *proboja* barijera tradicionalnoga političkoga konteksta prisutan je u portretiranju Brigitte Nyborg kao prve žene na političkoj poziciji premijera Danske. Ipak, ovaj je rodni okvir u manjoj mjeri temeljen na rodnoj različitosti B. Nyborg već je uglavnom utemeljen u političkom stajalištu stranke Umjerenjaka i njihovoj marginalnoj poziciji unutar prezentirane političke elite gdje je također uočen i okvir *populizma* utemeljen u zasićenju građana dosadašnjim političkim vodstvom Danske.

Kao dio manje stranke lijevoga centra, koja tek udruživanjem s laburistima kao jednom od dvije vodeće stranke danskoga političkoga sustava može stupiti na vlast, Brigitte je portretirana kao *outsajder*. Javno izjavljujući svoj stav prema imigrantima kandidat za danskoga premijera Michael Laugesen izgubio je potporu stranke Umjerenjaka. U intervjuu na nacionalnoj televizijskoj postaji Brigitte je zamoljena komentirati njegove izjave gdje je istaknula da ukoliko ne promjeni svoj stav, Laugesen više nema potporu njene stranke. Pozicija B. Nyborg kao *outsajdera* utemeljena na marginalnoj poziciji njene stranke, jednako kao i rodni okvir nositelja *promjene*, istaknuta je razgovorom sa savjetnikom za medije K. Juulom koji joj je ponudio informacije štetne za političkoga oponenta, trenutnoga premijera. „*Misliš da sam toliko pokvarena? -Nikad si ne bih oprostila da na vlast dođem na takav način*” ističe Brigitte odbijajući, nakon čega Kasper iznosi sumnju u zauzimanje takve pozicije izborima (Borgen, I, 1). Okvir *outsajdera* izražen je osobito kroz prvotni nedostatak ambicioznosti B. Nyborg kao vođe stranke Umjerenjaka te dogovorom supružnika o petogodišnjem razdoblju koje svatko dobiva za ostvarenje profesionalne karijere. Razgovarajući sa suprugom Phillipom o mogućem ishodu skorašnjih izbora Brigitte govori kako će odstupiti s mjesta predsjednice stranke ne osvoje li jednak broj mjesta u parlamentu, odnosno da će podnijeti trenutnu ostavku dobiju li manji broj zastupnika.

31

6.4.2. Igre moći 33

Okvir *outsajdera* prisutan je na samom početku miniserije kada se prikazuje razdoblje nakon gubitka predizbora, kada televizijski novinar govoreći o pljesku kojim je dočeka Elaine Barrish ističe kako je takav doček uobičajeno namijenjen njenom suprugu Budu. Ipak, Barrish nije predstavljena kao *outsajder* u političkoj sferi, jer se nekoliko puta tijekom sezone naglašava njezina politička angažiranost – kao guvernerke Illinoisa, potpomaganja prava žena te predlaganje sutkinje Vrhovnoga suda, taj je okvir prezentiran negativnim javnim mnijenjem vezanim uz predsjedničku kandidaturu protagonistkinje. Nekoliko se puta tijekom serije ističe kako je javnost Elaine motive predsjedničke kandidature pogrešno tumačila kao osobnu ambiciju i sebičnost. Sutkinja D. Nash, Elaineina fakultetska profesorica, mentorica i prijateljica, ističe kako „*ambicija bolje pristaje muškarcima*” (I, 3, 22:51-24:34). Važno je napomenuti kako je obnašajući funkciju državne tajnice, koju joj je ponudio protukandidat i predsjednik Garcetti, Elaine zadobila simpatije javnosti te je njena popularnost izrazito velika,

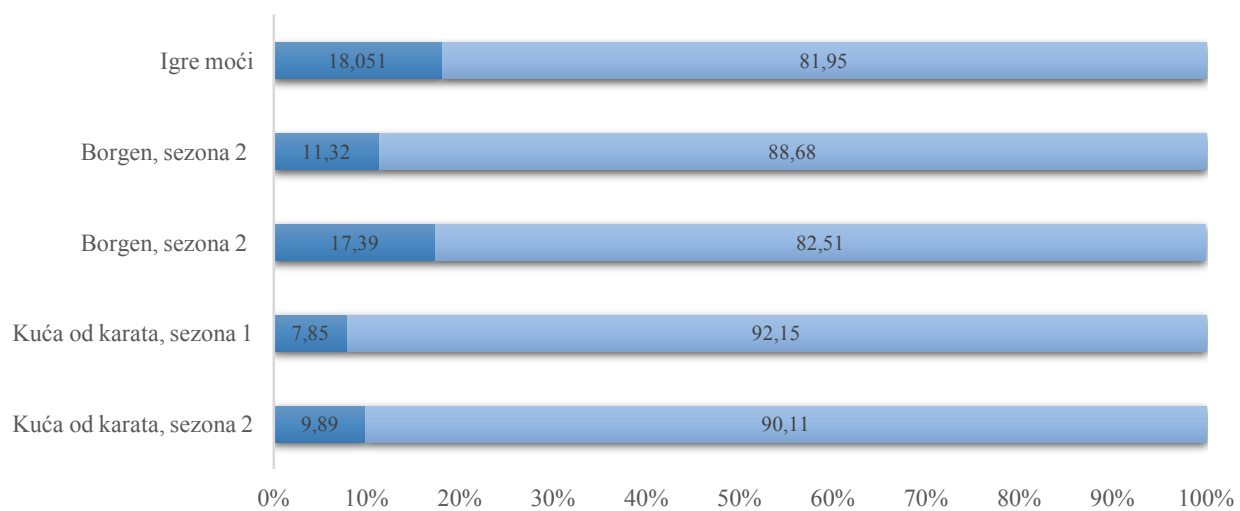
no prilikom najave ponovne kandidature protiv trenutalnoga predsjednika verbalnom komunikacijom likova naglašava se ponovno razumijevanje ambicije kao negativne, u javnosti koja neće vidjeti njenu dobrotu već sebičnost. 33

7. Zaključak

36

8. Literatura:

- Cardo, Valentina (2011) The Amazing Mrs Politician: Popular Culture and Woman in the Politics. *Parliamentary Affairs*, 64 (2): 311-325.
- Carter, Cynthia (2011) Sex/Gender in the Media: From Sex Roles to Social Construction and Beyond. U: Ross, Karen (ur.) *The Handbook of Gender, Sex and Media* (str. 365-382). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Carter, Cynthia i Linda Steiner (2004) Introduction to Critical Readings: Media nad Gender. U: Carter, Cynthia i Linda Steiner (ur.), *Critical Readings: Media and Gender* (str. 1-10). Berkshire: Open University Press.
- Corner, John i Kay Richardson (2008) Political Culture and Television Fiction. *European Journal of Cultural Studies*, 11 (4): 387-403.
- Emons, Pascale, Fred Wester i Peer Scheepers (2010) "He Works Outside the Home; She Drinks Coffee and Does the Dishes" Gender Roles in Fiction Programs on Dutch Television. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54 (1): 40-53.
- Engelstad, Audun (2008) Watching Politics The Representation of Politics in Primetime Television Drama. *Nordicom Review*, 29 (2): 209-324.
- Eriksson, Birgit (2013) Pure and Public, Popular and Personal and the Inclusiveness of Borgen as a Public Service Blockbuster. *Akademisk kvarter*, 7: 80-92.
- Garett, Laura K. (2005) Women of The West Wing: Gender Stereotypes in the Political Fiction. U: Fahy, Thomas (ur.) *Considering Aron Sorkin: Essays on the Politics, Poetics and Sleight of hand in the films and television series* (str. 179-192). Jefferson: McFarland & Co Inc (0100).
- Gauntlett, David (2005) *Media, Gender and Identity*. London: Routledge.
- Gillespie, Marie (2006) Narrative analysis. U: Gillespie, Marie i Jason Toynbee (ur.) *Analysing Media Texts* (str 79-117). New York: Open University Press.
- Kahlenberg, Susan G. (1995) *Character Portrayals on Prime-Time Television: A content Analysis*, University of Delaware.
- Knežević, Svjetlana i Viktorija Car (2011) Žene u televizijskim vijestima – analiza središnjih informativnih emisija HTV-a, RTL-a i Nove TV. *Medijske studije*, 2 (3-4): 76-93.
- Kosanović, Silvana (2008) Suvremene muško-ženske konstrukcije u američkim televizijskim serijama Seks i grad, Kućanice i Vatrene dečki. *Medijska istraživanja*, 14 (2): 87-102.
- Kunczik, Michael i Astrid Zipfel (2006) *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*. Zagreb: Zaklada Freidrich Ebert
- Leinert-Novosel, Smiljana (1999) *Žena na pragu 21. stoljeća: između majčinstva i profesije*. Zagreb: Ženska grupa TOD i EDAC.
- McQueen, David (2000) *Televizija Medijski priručnik*. Beograd: CLIO.
- Mulvey, Laura (1975) Visual Pleasure and Narrative Cinema. *Screen*, 16 (3): 6-18.
- Neuendorf, Kimberly A. (2002) Defining Content Analysis. U: Neuendorf, Kimberly A. (ur.), *The Content Analysis Guidebook* (str.1-25). London: SAGE Publications.
- Pompper, Donnalyn (2003) The White Wing White House Narratives That Journalism Cannot Tell. U: Rollins, Peter C. i John O' Connor (ur.), *The West Wing: The American Presidency As Television Drama* (str. 17-32). Syracuse: Syracuse University Press.
- Tešija, Jelena, Viktorija Car i Josip Šipić (2014) The Analysis of Female Characters in the Pula

Sažetak

Popis ilustracija

Tablice

<i>Tablica 1:</i> Odrednice prikaza tradicionalne ženskosti i postfeminističke ženskosti	11
<i>Tablica 2:</i> Hijerarhija profesionalnih pozicija u politici i medijima	25

Grafikoni

<i>Grafikon 1:</i> Prolaznost <i>Bechdel testa</i> analiziranoga političkoga fiktivnoga programa	12
--	----

1. Uvod

Mediji su usko povezani s reprodukcijom i cirkuliranjem kulturnih identiteta. Filmovi i igrane televizijske serije prenose općeprihvaćena i kolektivna kulturna shvaćanja o raznim dimenzijama identiteta (Kosanović, 2008: 88). „Mediji imaju veliku moć i utjecaj u promoviranju društvenih vrijednosti i oblikovanju stavova pa je, stoga, način na koji medijski sadržaji prikazuju žene i muškarce jedan od ključnih čimbenika u promociji i jačanju društvene svijesti o ravnopravnosti spolova te prevenciji i uklanjanju diskriminacije na osnovu spola” (www.prs.hr, 2008: 1). Smiljana Leinert-Novosel (1999: 122) ističe kako je, uz uobičajene pokazatelje položaja i uloge žene u društvu, poput zapošljavanja i sudjelovanja u političkoj vlasti, *medijski portret žene* jedan od najzanimljivijih pokazatelja položaja i uloge žene u društvu. Medijski prikaz ženskih i muških likova i njihovoga odnosa, osobito onaj prezentiran putem televizijskoga medija, govori mnogo o stupnju društvenoga razvoja i o trendu koji će on slijediti u budućnosti (Leinert-Novosel, 1999: 122).

Posljednjih se godina diljem svijeta povećao broj žena koje djeluju u političkoj sferi, jednako kao i na visokim pozicijama moći. Parlamentarnim izborima 2011. godine građani su izabrali Helle Thorning-Schmidt, prvu ženu na premijerskoj funkciji Danske (Traynor i Eriksen, 2011), Angela Merkel 2006. godine izabrana je za prvu premijerku Njemačke. Iste je godine Ellen Johnson Sirleaf, izabrana za predsjednicu Liberije, postala prva žena na toj političkoj funkciji na afričkom kontinentu (Van Zoonen, 2006: 287). U 114. (2015. godine) sazivu Kongresa Sjedinjenih Američkih Država žene čine 19,4 % (104:535) te zauzimaju 20, od ukupno 100, mjesta u Senatu (www.cawp.rutgers.edu, 2015). Hilary Rodham Clinton je nakon gubitka stranačkih izbora za predsjedničkoga kandidata 2008. godine govorila o „18 milijuna pukotina na staklenom stropu”¹ i promjeni u nastojanju stjecanja rodne ravnopravnosti unutar američkoga demokratskoga sustava. Prisutnost Hilary Rodham Clinton i Sarah Palin na predsjedničkim izborima 2008. godine naznačilo je promjenu u razumijevanju roda i predsjedništva javnosti. Ipak, pojedini teoretičari ističu kako je medijsko portretiranje kandidatkinja pokazalo prisutnost rodne pristranosti predsjedničke uloge (Wales, 2013: 4).

Mason Wales (2013) tvrdi kako politički fiktivni program može pomoći u stvaranju identiteta političarke kao prihvatljivoga i razumljivoga javnosti te također u formiranju značajki toga identiteta. Prikaz žena unutar političke televizijske fikcije stoga je važan za razumijevanje pozicije žena unutar određenoga društvenoga konteksta te prihvaćanju i normaliziranju djelovanja žena na političkim pozicijama moći. Rodno je portretiranje prisutno i u značajnom broju fiktivnoga političkoga programa, a žene su često prikazane u suprotnosti s političkom sferom djelovanja, jednako kao i u informativnim medijima.

¹ o staklenom stropu na: http://www.feminist.org/research/business/ewb_glass.html (27.05.2015.)

Uzevši u obzir povećan broj ženskih likova u političkoj televizijskoj fikciji produciranoj u posljednjih nekoliko godina, u ovom se diplomskom radu problematizira prikaz žena i njihova narativna funkcija u tri političke serije: *Igre moći*, *Borgen – sjedište moći* te *Kuća od karata*. Politička dramska miniserija *Igre moći (Political Animals)*² odnosi se na državnu tajnicu Elaine Barrish, bivšu prvu damu. Narativ je usredotočen na njeno političko djelovanje i utjecaj toga djelovanja na obitelj te političku novinarku Susan Berg, kritičarku privatnoga života državne tajnice.³ Dramska politička serija *Borgen – sjedište moći (Borgen)*, koju je producirao danski javni servis DR (2010-2013), odnosi se na prvu dansku premijerku B. Nyborg i novinarku K. Fonsmark. Serija je postigla značajan međunarodan uspjeh, a prve su dvije epizode privukle više od milijun gledatelja (Day, 2013). *Kuća od karata (House of Cards)* jest politička dramska serija koja, usredotočujući se na nastojanja F. Underwooda, kongresnika i nadzornika većine, da se osveti zbog neodabira na poziciju državnoga tajnika s ciljem uspinjanja na više političke pozicije (Hill, 2014:19) odgovara narativnom okviru zavjere.⁴ Internetski *streaming* servis Netflix je čitavu prvu sezonu ponudio istovremeno, a serija je postigla velik međunarodan uspjeh (Runjić, 2013).

Analiza uključuje primjenu *Bechdel testa* s ciljem utvrđivanja prisutnosti i veza ženskih likova te primjenu kvalitativne metode analize sadržaja i analize narativa medijskoga teksta.

U prvom dijelu rada izložen je pregled temeljnih pretpostavki i rezultata feminističkih istraživanja televizijskoga programa. Nakon toga pružena je definicija političke fikcije kao dijela političke kulture te zaključci istraživanja prikaza ženskih likova u političkom fiktivnom programu. U trećem su dijelu prikazani rezultati provedenoga *Bechdel testa* na izabranim epizodama ove tri serije, nakon čega su, u četvrtom dijelu, izloženi zaključci analize prikaza ženskih likova u cjelini. U petom dijelu prezentirane su veze ženskih likova dok je nakon toga prezentirana narativna funkcija protagonistkinja čime je pružena usporedba američke i danske produkcije političkoga fiktivnoga programa.

Rad polazi od pretpostavke kako je, unatoč velikom broju ženskih likova, reprezentacija žena uvelike stereotipizirana te su prikazane žene često prezentirane kao međusobni rivali i portretirane kao suprotnosti prikazanom političkom okruženju.

² *Igre moći*, jednako kao i *Američka predsjednica (Commander in Cheif)* podržane su i promovirane od strane *White House Projecta*, nevladine organizacije pokrenute 1998. godine s ciljem pospješivanja dolaska žena na vodeće političke i gospodarske pozicije. *WHP* je s radom završio 2013. godine, a njegova je prvotna misija nastavljena putem dvije organizacije: novoformljene organizacije *Vote Run Lead*, namijenjene edukaciji žena za političko vodstvo, te *The Levo League* čija je zadaća ženama na početku profesionalne karijere pružiti vještine, savjete i zajedništvo potrebno za napredovanje (Franke-Ruta, 2013)

³ više na: <http://www2.usanetwork.com/series/politicalanimals/> (25.05.2015.)

⁴ Politička se serija temelji na istoimenoj miniseriji BBC-a (1990), redatelja Alexa Daviesa, nastaloj prema romanu Michela Bobbsa (1989) (Baldwin, 2013, cit. prema Hill, 2014: 19)

2. Prikaz roda u medijima

Feministička istraživanja osobito su napredovala 1970-ih godina istražujući načine kojima medijski prikazi podupiru dva blokirajuća sistema: patrijarhat i kapitalizam. Značajan okvir ovih istraživanja pružio je koncept hegemonije koji, prema političkom teoretičaru Antoniu Gramsciu (1971), objašnjava kako i zašto dominantne skupine društva moraju neprestano pregovarati svoje pozicije moći spram podređenih skupina (Carter i Steiner, 2004: 2). Sukladno konceptu hegemonije, George Gerbner i Nancy Signorielli (1979) tvrde kako u programu televizijskoga medija „dominantne društvene skupine imaju tendenciju biti pretjerano zastupljene i prikazane pretjerano sposobnima u odnosu na druge društvene skupine, što također odudara od stvarne raspodjele u populaciji” (Kahlenberg, 1995: 4).

Barrie Gunter (1986) tvrdi kako je televizijski program često kritiziran zbog stereotipiziranoga predstavljanja muškaraca kao dominantnih te žena kao podređenih (Kahlenberg, 1995: 9). Proces stereotipiziranja odnosi se na neprekidno ponavljanje određenih prikaza pojedinih grupa ljudi u medijima, što uključuje uzimanje lako shvatljivoga skupa karakteristika ili osobitosti za koje se smatra da određenoj grupi pripadaju, iz čega se potom stvara reprezentativna odlika čitave grupe (McQueen, 2000: 182-183). Predstavljanje jest slika, sličnost s nečim ili reproduciranje onoga što postoji u „realnom” svijetu (McQueen, 2000: 179). Takva je uloga medija usko povezana s idejom simboličke moći „Peirrea Bourdieua (1991) koja čini da ljudi vide i vjeruju nekim predodžbama svijeta više nego drugima. Stoga je medijska reprezentacija izuzetno važna jer bitno utječe na naše razumijevanje rodnih uloga” (Knežević i Car, 2011: 78) koje feminističke studije, referirajući se na određena ponašanja i karakteristike dodijeljene rodovima, definiraju sociološku konstrukciju (Carter, 2011: 365). Različito od spola, koji se odnosi na biološku različitost muškaraca i žena, rod je psihološki i sociološki uvjetovan i izražen (Carter, 2011: 365; Wood, 2011: 19). „Rađamo se uglavnom u muškom i ženskom spolu, a zatim nas kroz život uče kako se ponašati u ulozi žene ili muškarca, odnosno što društvo drži da priliči kojemu rodu” (Knežević i Car, 2011: 78).

Feministička teorija sugerira kako je patrijarhalna ideologija ugrađena u nejednake strukture moći te je zastupljena u tradicionalnom prikazu ženskosti kao nastojanju da se “održati rodne nejednakosti i seksualnu podređenost” (Durham, 1999: 21, cit. prema Ortego Russell, 2013: 4). Melanie Lowe ističe kako, ovisno o mediju, feministička teorija tvrdi kako prikazi žena podupiru društveno prihvaćanje patrijarhalnoga shvaćanja ženskosti” (2003: 123, cit. prema Ortego Russell, 2013: 4). Ženskost, višeznačan pojam koji opisuje rod, razvija se kroz socijalizaciju i individualnu izgradnju vlastitoga identiteta ili ideje o sebi. Psiholozi ženskost, kao dimenziju roda, promatraju kao način na koji žene putem društvenoga iskustva prihvaćaju i ponašaju se na odgovarajući način, razvijaju opće prihvaćane spoznaje i iskustva. Biološki, teorije ističu kako pojedinci pribavljaju razne

dimenzije roda, poput ženstvenosti, putem očitih fizičkih razlika, socijalnoga učenja, interakcija i iskustava (MacDonald, 1995, cit. prema Ortego Russell, 2013: 6).

3. Feministička istraživanja medijskoga prikaza roda

3.1. Kvantitativna istraživanja – podzastupljenost žena u televizijskom programu

Prva su se istraživanja, temeljena na analizi sadržaja,⁵ odnosila na prebrojavanje prikazanih ženskih likova i njihovoga spominjanja (McQueen, 2000: 187). Gaye Tuckman (1978), rezimirajući dvadesetpetogodišnje istraživanje medijskoga prikaza žena, ističe kako su mediji, izostavljajući, osuđivajući i omalovažavajući ih, na simboličan način uništili žene (cit. prema McQueen, 2000: 187).

Studije temeljene na analizi sadržaja televizijskoga programa, koje likove klasificiraju prema njihovom statusu većih ili manjih uloga, pružaju dosljedne rezultate relativno malenoga broja žena u značajnim ulogama (Kahlenberg, 1995: 19). Pascale Emons i suradnici (2012) ističu kako unatoč postojanju razlika među žanrovima i televizijskim sustavima američke i britanske studije prisutnosti ženskih i muških likova pokazuju kako su ženski likovi podzastupljeni s obzirom na njihov udio u populaciji, jednako kao i u usporedbi s muškim likovima. Istraživanjem provedenim sredinom 70-ih godina Betty Miles (1975) je utvrdila kako su žene i muškarci gotovo jednako zastupljeni u komedijama situacije, no neovisno o statističkom pokazatelju zastupljenosti, ti su prikazi uglavnom bili tradicionalni i seksistički. Razlika u omjeru bila je znatno izraženija u akcijskim i avanturističkim emisijama, gdje je zastupljenost vodećih ženskih likova iznosila tek 15 % (McQueen, 2000: 36). Studije provedene 1980-ih godina pokazale su blage promjene u omjeru prikaza muških i ženskih likova. „Signorielli (1984) je utvrdila kako 29,1 % glavnih likova čine žene, dok su 70,8 % muškarci” (cit. prema Kahlenberg, 1995: 20).

Mnoge su analize sadržaja programa emitiranoga u udarnom terminu također pokazale kako su žene često portretirane mlađima od muškaraca. Primjerice, Robert W. Kubey (1980) je utvrdio kako je prosječna dob ženskih likova u televizijskom programu deset godina manja od dobi muških likova (Kahlenberg, 1995: 28). Desetak godina kasnije, analizirajući program nacionalnih televizijskih mreža u udarnom terminu, u razdoblju od 1982. do 1992. godine, Gerbner (1993) je utvrdio promjenu distribucije od 6 % u korist ženskih likova⁶ (Kahlenberg, 1995: 20). Studija provedena 1987. godine pokazala je kako su ženski likovi najbrojniji unutar humorističnoga programa (43 %), no nadbrojani u odnosu 2:1 u dramama. Zastupljenost žena u televizijskom programu koji karakteristikama pripada akcijskom i avanturističkom žanru gotovo se udvostručila te je iznosila 29 % (Gauntlett, 2005: 36).

⁵ „Analiza sadržaja jest istraživačka metoda namijenjena objektivnom, sistematičnom i kvantitativnom opisu manifestnoga sadržaja komunikacije” (Berelson, 1952: 18, cit. prema Neuendorf, 2002: 10)”

⁶ 35,1 % žena te 64,9 % muškaraca

Unatoč kretanjima koja upućuju na povećanu jednakost u prikazu profesionalnih uloga likova tijekom vremena, „muški likovi još uvijek češće rade van domaćinstva, portretirani su različitim profesionalnim ulogama te posjeduju viši status i obavljaju bolje plaćena zanimanja” (Emons i sur, 2012: 42). Kad je u pitanju životna dob likova, ženski likovi u danskim⁷ i američkim studijama⁸ još su uvijek mlađi od muških likova te je uočena pretjerana zastupljenost mladih žena i starijih muškaraca. Analizom televizijskoga programa emitiranoga u udarnom terminu 1992. i 1993. godine utvrđeno je kako je 3 % ženskih likova prikazano isključivo u ulozi domaćice, što označava velik pomak od prikaza žena 70-ih godina, dok je istraživanje Marthe M. Lauzen i Davida M. Doziera, koje obuhvaća emisije emitirane u udarnom terminu 1995. i 1996. godine pokazalo kako 43 % vodećih likova čine žene (Gauntlett, 2005: 47-48). David Gauntlett (2005) ističe kako su krajem dvadesetoga stoljeća rodne uloge značajno manje stereotipizirane, iako je većina glavnih likova još uvijek muškoga roda. U analizi igranih filmova u jedanaest različitih zemalja Stacy Smith i suradnici (2014) uočili su kako su ženski likovi najviše zastupljeni u dramama (34,2 %) dok je najmanja zastupljenost još uvijek karakteristična za avanturistički program.

3.2. Kvalitativna feministička istraživanja – žene u muškom svijetu

Uzimajući u obzir prirodu feminističkih medijskih studija Liesbet Van Zoonen (1994) ističe kako je interpretativna analitička metodologija, osobito korištenje kvalitativnih metoda, najprimjereniji način prikupljanja i obrade podataka u istraživanjima prikaza roda. U okviru ovakvoga istraživanja, jednako kao i na feminističke studije u cjelini te šire područje studija filma, roda i reprezentacije, značajan utjecaj imala je publikacija *Visual pleasure nad narrative cinema*, teoretičarke filma Laure Mulvey koja ističe kako su isključivo muškarci nositelji radnje, dok su žene erotizirani pasivni objekti (1973: 62). Julia T. Wood (2011: 272-275) ističe kako mediji najčešće prikazuju četiri tipa veza između muškaraca i žena: (1) ovisnost žena nasuprot muškoj neovisnosti, (2) žensku nesposobnost nasuprot muškom autoritetu, (3) ulogu njegovateljice nasuprot hranitelju obitelji te (4) žene kao žrtve i seksualne objekte nasuprot muškarcima agresorima. „U stranoj, pretežno američkoj literaturi, nalazimo kreiranje portreta žene koji se svodi na dva temeljna stereotipa – lik pozitivne i negativne ženske osobe” (Leinert-Novosel, 1999: 123). Pozitivnu, dobru žensku osobu opisuju atributi koji su, naglašavajući ljepotu, pokornost, orijentiranost na obitelj, podređivanje muškarcu, te pomaganje potrebitima, vezani uz tradicionalne ženske uloge. Prilikom prikaza žena koje su zaposlene izvan doma naglašeno se, nad profesionalnom pozicijom, ističe uloga lika unutar domaćinske sfere, dok je poslovna sfera istaknuta u znatno manjoj mjeri pružajući nadopunu bračnoj i obiteljskoj situaciji ženskoga lika (Leinert-Novosel, 1999: 123).

⁷ Koeman i sur, 2007; Sterk i Van Dijk, 2003 (prema Emons i sur, 2012)

⁸ Davis, 1990, Glascock, 2001; Greenberg, 1980; Signorielli i Bascue, 1999 (prema Emons i sur, 2012)

„Na osnovu istraživanja Centra za studije suvremene kulture, s teorijskim osnovama u semiotici i strukturalizmu, uz korištenje *kvalitativnih* metoda u ispitivanju predstavljenosti žena u medijima, otkriveno je da su ženski jezik i težnje tek preuzeti ili uvršteni u svijet muškaraca” (McQueen, 2000: 190).

4. Politička fikcija

Analizu političke fikcije u okviru feminističkih studija karakterizira razmjerno malen broj istraživanja. Glavnina teorijskoga rada i istraživanja povezana je s radom teoretičarke Lisebet Van Zoonen koja politički fiktivni program, kao dio popularne kulture, povezuje s političkom sferom. U knjizi *Entertaining the Citizen* (2005) ističe povezanost zabavnoga sadržaja koji je moguće kategorizirati *političkim* s političkom participacijom građana nastojeći odgovoriti na pitanja djelovanja na građane, edukacije i prezentiranja politike kao zabavnoga područja.

Političku je fikciju moguće definirati teorijom žanrova⁹, odnosno posebnim konvencijama kojima se određeni žanr služi, a mi ih prepoznajemo prilikom susreta s njime (McQueen, 2000: 43). Konvencije su svi oni elementi, poput likova, zapleta i tema, koji se na takav način ponavljaju da nam postaju poznati, predvidljivi i uvijek povezani s pojedinim žanrom. Važno je pritom napomenuti da su kodovi i konvencije žanra u stalnom procesu prilagođavanja te u određenom trenutku mnogo govore o uvjerenjima i mjerilima društva koje ih stvara (McQueen, 2000: 43-44).

Sukladno teoriji žanrova političku je fikciju moguće definirati kao „one programe ili serije koji prvenstveno govore priče o izmišljenim političarima” (Van Zoonen i Wring, 2012: 5). Češći oblik političke fikcije, unatoč povijesnoj i suvremenoj prisutnosti igranih filmova, ipak su serije koje se, najčešće, emitiraju jednom na tjedan. Rodni kodovi i konvencije filma i televizijske drame zahtijevaju fokus na pojedinačne likove pa se stoga politička fikcija usredotočuje na pojedince ili grupe pojedinaca uključene u politiku, najčešće muškarce, dok su ženski likovi najčešće pomagači muškim protagonistima. Politička se drama britanske televizije najčešće usredotočuje na ljudske emocije uključene u politiku, te socijalne i psihološke veze među glavnim likovima što glavnini produkcija daje određene značajke sapunica, s različitostima koje se očituju u određenom političkom okruženju, jednako kao i izvorima dramatičnoga razvoja (Van Zoonen i Wring, 2012: 10). Tematski, političke serije najčešće uključuju tenzije svakodnevnoga političkoga okruženja, stranke ili medijskih pritisaka, osobito za lijevo orijentirane aktiviste i ideale. Druge dramske serije koje pričaju manje očite političke priče uobičajeno se usredotočuju na personalizirane narative podrške i izdaje, uspjeha i poraza, gdje je parlamentarno okruženje više pozadinska kulisa snažnim emocijama i konfliktima nego pokretač priče i zbivanja (Van Zoonen i Wring, 2013: 10-11).

⁹ Žanr (*genre*) jest francuska riječ koja znači *rod, vrsta* i odnosi se na vrste ili kategorije medijskih proizvoda. Televizija je „višežanrovski” medij s vrlo malo posebnih emisija koje ne spadaju ni u jedan žanr (McQueen, 2000: 43)

4.1. Politička fikcija i politička kultura

Govoreći o političkom fiktivnom programu kao dijelu političke kulture Corner i Richardson (2008) ističu važnost ideje o međusobnom nadopunjavanju informacija koje građanima pruža novinarstvo s ostalim oblicima publikacija. U tom smislu politička fikcija zauzima značajnu ulogu jer može djelovati na razne maštovite načine, koji se čak protežu do fantazije, što uobičajeno nije dopušteno ni novinarstvu ni političkom komentatorstvu, uključujući i brojne oblike političke promidžbe (Corner i Richardson, 2008: 389). Donnalyn Pompper (2003: 19) tvrdi kako popularna televizijska drama može nadograditi novinarstvo pružajući zabavan i realističan pogled na Bijelu kuću koji stvara izoštrenu sliku predsjedništva i nacionalne politike.

Analiza komentara gledatelja pokazala je kako predani gledatelji *Zapadnoga krila (West Wing)* imaju pozitivnije mišljenje o instituciji predsjedništva, te predsjednicima kao pojedincima, neovisno o njihovom političkom opredjeljenju (Van Zoonen, 2007). Takvim teorijskim određenjem i rezultatima istraživanja stavova gledatelja, te uzimajući u obzir šire teorije o učincima medija, važno je istražiti na koji su način prezentirane žene, osobito one koje obnašaju visoke političke funkcije prezentirane unutar političkoga fiktivnoga programa.

4.2. Žene u političkom fiktivnom programu

Pojedini teoretičari ističu kako prikaz ženskih likova na vodećim političkim pozicijama doprinosi približavanju društva predsjednici srozavajući barijere s kojima se političarke suočavaju (Wales, 2013: 5-6). „Reprezentacija žena kao političkih predstavnika postala je instrumentom u stvaranju *žene političara* kao prepoznatljivoga identiteta, i određivanju značenja kojima je takav identitet prožet” (Wales, 2013: 9).

Govoreći o prikazu žena u dramskoj seriji *Zapadno krilo* Laura K. Garret (2005) ističe kako su, unatoč sve većoj prisutnosti žena u političkoj sferi, ženski likovi unutar televizijskoga programa još uvijek često portretirani kao „manipulativni, gladni moći te s osobinama koje se smatraju muškima te je, za razliku od portreta muških likova, njihov prikaz često površan”. Garrett ističe kako profesionalna pozicija žena u ulozi pomoćnica i tajnica nije ono što govori o inferiornom prikazu žena, već inzistiranje na seksualnom kontekstu.

Također, u posljednje vrijeme značajan broj televizijskih političkih serija uključuje žene u okviru vodećih uloga, koje se nalaze na visokim pozicijama moći.¹⁰ U mnogim su oblicima popularnoga fiktivnoga programa politika i žene konstruirane oprečnima. Politika je često prikazana kao septička jama u kojoj svi nastoje ispuniti vlastite interese ne prezajući pred ucjenom, podmičivanjem i korupcijom dok su tradicionalno reprezentirane kao simbol nevinosti i vrlina, žene

¹⁰ Čudesna gđa Pitchard, Američka predsjednica, Igre moći, Borgen

često prikazane svakodnevnom humanitošću i moralom. Takvi se prikazi žena kao autsajdera podudaraju s dosljednim prikazom žena u političkoj sferi: broj žena koje aktivno sudjeluju u politici je malen, te uobičajeno dijele iskustvo raznolikosti te ponekad otuđenja (Van Zoonen, 2000, 2005a). U knjizi *Entertaining the Citizen* (2005) L. Van Zoonen ističe kako su političarke na visokim pozicijama dužnosti neprestano izložene diskursu povezanom s njihovom ulogom majke i supruge što odgovara portretiranju žena u filmovima i televizijskome programu kao obiteljskoga „ljepila“ te glavnoga pružatelja skrbi suprugu i djeci (Engelstad, 2008: 317). Van Zoonen (2000: 12) ističe kako je analizom medijske pokrivenosti žena na političkim pozicijama utvrđeno kako je njemački tabloid *Bild-Zeitunga* stereotipno usmjeren na prikaz žena kao njegovateljica obitelji, zadaće kućanica u domaćinstvima, njihovu ljepotu i suosjećajnost. U danskim su tabloidima takve karakteristike istaknute u manjoj mjeri. Umjesto toga usmjereni su na nesvakidašnje pozicije koje žene u politici zauzimaju, te neobične odabire političkoga života naspram obiteljskoga života.

Govoreći o narativima političkoga fiktivnoga programa Van Zoonen (2005b) ističe četiri okvira: utrku, birokraciju, zavjeru i sapunicu. Iako je riječ o intertekstualnim okvirima, pomoću kojih gledatelji koriste različita postojeća znanja za donošenje zaključaka i sudova o budućim događajima i likovima prezentiranim unutar televizijskoga programa (Van Zoonen, 2003: 104). Iako okviri priču organiziraju na različit način, te različito utječu na razumijevanje politike, narativna funkcija ženskih likova iznesena je na sličan način. Ženski se likovi pojavljuju kao podržavajući likovi, odnosno pomagači muških likova te kao njihova moralna uporišta (2005b: 109-120). „Takav je prikaz izgrađen na tradicionalnom razumijevanju ženskosti koji povijesno ograničava djelovanje žena u političkoj sferi te pruža samo stereotipizirane uloge unutar političkih narativa” (Van Zoonen, 2005b: 119). Temeljem analize konstrukcije muževnosti (*masculinity*) Karen Wahl Jorgensen (2000) ističe kako političke arhetipove karakterizira jasno izražena rodna dimenzija (Van Zoonen, 2000: 12).

Najčešće analizirana (Cardo, 2011; Corner i Richardson, 2008) jest britanska politička dramska serija *Čudesna gđa Pitchard* (*The Amazing Mrs. Pitchard*), prva koja prikazuje ženu na političkoj poziciji premijera. Cardo (2011) je utvrdila prisutnost rodnih okvira Pippe Norris u analiziranoj seriji čime se podupire tvrdnja L. Van Zoonen (2005a, 2000) o razumijevanju prikaza žena i političke sfere kao nasuprotnih. Slično, analizom prikaza političkih događaja i problema unutar političkoga fiktivnoga programa Audun Engelstad (2008) potvrđuje tezu o isticanju očuvanja ravnoteže između privatnoga života, osobito majčinstva, i političkoga djelovanja, kada su u pitanju političarke. Istraživanje uključuje analizu američke dramske serije *Zapadno krilo* te dvije miniserije, *Prijestolonasljednica* (*Kronprinsessan*) i *Za kraljevim stolom* (*Ved Kongens Bord*), koje prikazuju žene na političkim pozicijama moći.¹¹ Obje serije skandinavske produkcije problematiziraju obiteljske izazove s kojima se suočavaju osobe na vodećim političkim pozicijama, dok su

¹¹ obje serije uključuju mlade žene koje neočekivano ulaze u norvešku i švedsku vladu

protagonistkinje serije jedini politički likovi prikazani u domaćinskom okruženju. Iako kritiziraju interes medija za nevjeru i slična pitanja koja pripadaju privatnoj sferi, prisutno je dvostruko određenje takvoga kriticisma jer se velik dio narativa dramskih serija odnosi na konflikte koji nastaju kao posljedica takvih pitanja (Engelstad, 2008: 317-318).

5. O istraživanju

5.1. Ciljevi istraživanja i metodološki okvir

Cilj ovoga istraživanja bio je utvrditi kako su predstavljene žene u političkom fiktivnom programu. Polazi se od pretpostavke kako su ženski likovi portretirani tradicionalnim poimanjem ženskosti prilikom prikaza u političkoj sferi, češće su portretirani u odnosu na muške likove te da su unatoč portretiranju postfeminističkim odrednicama ženskosti prisutni različiti stereotipi u prikazu žena unutar analiziranoga političkoga programa u cjelini. Komunikacija ženskih likova uglavnom je usredotočena na privantu sferu, a žene su često međusobno prikazane u neprijateljskom odnosu.

Analizom se nastoji utvrditi zadovoljava li i u kolikoj mjeri zadani televizijski politički fiktivni program kriterije *Bechdel testa*, analizirati prisutnost rodnih stereotipa ili tradicionalnih rodnih uloga, utvrditi povezanost ženskih likova te narativne funkcije koje su dodijeljene ženskim likovima, osobito kada je riječ o vodećim ženskim likovima koji se nalaze na visokim pozicijama političke moći.

„*Bechdel test* jest jednostavna metoda kojom se testira prisutnost, aktivnost ženskih likova jednako kao i njihova povezanost” (Tešija i sur, 2014: 328). Uvjeti *Bechdel testa* prvi su puta istaknuti 1985. godine u online stripu *Dykes to Watch Out For*, autorice Alison Bechdel, u kojemu jedan ženski lik govori drugome kako gleda samo filmove koji ispunjavaju tri temeljna kriterija: (1) sadrže barem dva ženska lika, (2) koja razgovaraju o nečemu (3) drugom osim o muškarcima (Lawrence, 2011: 1). Pravilo je uskoro preuzeto kao metoda otkrivanja neodgovarajuće i nerealne reprezentacije žena u holivudskim igranim filmovima (Tešija i sur, 2014: 328). Najčešće primjenjivana inačica unutar prvoga kriterija zahtijeva imenovanje ženskih likova.¹² Uz primjenu ovoga testa javljaju se brojna pitanja poput razumijevanja pojma razgovora, tema o kojima likovi razgovaraju¹³ i duljini dijaloga ženskih likova smatrajući kako bi dijalog dulji od 60 sekundi imao veću mogućnost utjecaja na fabulu analiziranoga sadržaja (Sarkeesian, 2012, cit. prema Tešija i sur, 2014: 329). U istraživanju provedenom za potrebe ovog diplomskoga rada koristi se originalna verzija *Bechdel testa*. Uzimajući u obzir velik broj ženskih likova koji se pojavljuju u analiziranom fiktivnom programu prvom je uvjetu dodan kriterij o imenovanju ženskih likova dok treći kriterij podrazumijeva razgovor bez

¹² Takvo se pravilo koristi na internetskoj stranici bechdeltest.com (25.05.2015.)

¹³ prilikom proširenja trećega uvjeta na razgovore koji uključuju muškarce, djecu ili brak, moguće je izostaviti polovinu malenoga udjela sadržaja koji inače zadovoljava kriterije Bechdel testa (Stross, 2008, cit. prema Tešija i sur, 2014: 329)

spominjanja muškoga lika. Stoga, pitanja su: (1) jesu li prikazana dva imenovana ženska lika koja (2) razgovaraju o nečemu (3) drugom osim muškarcima, što se odnosi na muški lik kao temu razgovora jednako kao i njegovo spominjanje. Jednom imenovani ženski likovi smatraju se imenovanima u narednim epizodama.

Osim toga, u radu su korištene kvalitativne istraživačke metode – analiza narativa i analiza sadržaja s ciljem utvrđivanja karakteristika prikaza ženskih likova. Marie Gillespie (2006: 80-81) navodi tri pristupa analize narativa: (1) analiza strukture narativa, (2) analiza procesa naracije i (3) analiza širega društvenoga, političkoga ili ideološkoga značenja. Sukladno ciljevima istraživanja rad je zasnovan na analizi procesa naracije kako bi se utvrdila narativna funkcija ženskih likova, dok je za analizu prikaza ženskih likova korišten treći pristup.

Istraživanje polazi od teorijskih pretpostavki većega broja autora (Corner i Richardson, 2008; Eriksson, 2013; Van Zoonen, 2000, 2005, 2007; Van Zoonen i Wring, 2012 i dr.) koje uključuju razumijevanje političke fikcije kao dijela političke kulture koji utječe na razumijevanje politike, te time i djelovanje žena u političkoj sferi i teorija utjecaja medija na naše razumijevanje, formiranje stavova i stereotipa vezanih uz percepciju muškoga i ženskoga roda.

U istraživanje su uključene tri političke dramske serije: *Igre moći*, *Borgen – sjedište moći* te *Kuća od karata*. Uzorak uključuje ukupno 52 epizode¹⁴ (v. *Prilog 1*). Jedinica analize u *Bechdel testu* jest epizoda, a jednom imenovani ženski likovi smatraju se imenovanima u epizodama koje slijede. Vodećim likovima smatraju se oni likovi koji sačinjavaju značajan dio narativa te utječu na narativne funkcije dodijeljene drugim likovima. Putem prisutnosti rodni okvira u narativima dviju serija koje prikazuju žene na visokim političkim pozicijama iznesena je analiza različitosti američke (*Igre moći*) i danske produkcije fiktivnoga programa (*Borgen – sjedište moći*).

5.2. Teorijski okvir istraživanja

U analizi reprezentacije ženskih likova korištene su odrednice tradicionalnoga i postfeminističkoga prikaza žena u medijskom sadržaju (v. *Tablicu 1*). U radu su korišteni rodni okviri P. Norris kojima se prikazuju žene na političkim funkcijama s ciljem analize narativne funkcije protagonistkinja na vodećim političkim pozicijama danske premijerke Brigitte Nyborg te državne tajnice i buduće predsjedničke kandidatkinje Elaine Barrish. Govoreći o ženama na različitim pozicijama političke moći Norris ističe tri temeljna rodna okvira: (1) razumijevanje pozicioniranja žene na političku poziciju moći kao *prijelomnicu* i rušenje tradicionalnih barijera, (2) model prikaza ženskih likova kao *autsajdera* te (3) *nosioca promjene* (Cardo, 2011: 3). Sva se tri modela podudaraju s ranije navedenim istraživanjima Van Zoonen o prikazu žena i politike kao kontrastnih. Korišten je

¹⁴ uzorak: *Igre moći*: 6 jedinica analize, *Borgen – sjedište moći*: 20 jedinica analize, *Kuća od karata*: 26 jedinica nalize

i (4) okvir *populizma* kako bi se objasnio utjecaj navedenih okvira u razumijevanju roda kao olakšavajućega ili otežavajućega ženskim likovima.

Tema	Tradicionalna ženskost	Postfeministička ženskost
Prikaz mentalnoga stanja	<i>Slaba; neuka; ograničena; podređena kratkovidna (Jeandes, 2011)</i>	<i>Obrazovana; egalitarizam (Snyder, 2008)</i>
Fizički prikaz	<i>Ideal mršavosti; naglašavanje atraktivnosti i seksualnosti putem odjeće ili tijela (Levant i sur, 2007)</i>	<i>Vlastita usmjerenost na njegovano tijelo umjesto prihvaćanja; otkrivanje vlastite seksualnosti</i>
Emocionalno stanje	<i>Sentimentalna; pretjerano emotivna; ovisna o muškarcima (Leavent i sur, 2007)</i>	<i>Odlučna, s izraženim osjećajem samosvjesnosti; često prolazi krize identiteta (Aapola, Gonick i Harris, 2000, Banet-Weiser, 2004)</i>
Prikaz seksualnosti	<i>Podređena seksualnim željama muškarca; opsjednutost romantikom; želja za privlačenjem pažnje muškaraca (male gaze); gatekeeper (Butler, 1990; Korobov, Tharne 2009; Tolman, 2002)</i>	<i>Ohrabrenost drugim valom feminizma; seksualna sloboda i iniciranje seksualnoga odnosa; veći broj seksualnih partnera (Snyder, 2008)</i>
Kulturološka pozicija i narativna funkcija	<i>Djetinjasta; sramežljiva; pasivna ili popustljiva; nevidljiva; sekundarna; podupirajuće uloge, (Jeanes, 2011; Wolf i Watson, 1983)</i>	<i>Buntovna; neovisna; samostalna; jednaka muškarcima (Aapola, Gonick i Harris, 2000; Banet-Weiser, 2004)</i>
Prikaz profesionalne pozicije	<i>Podređena; supruga; rijetko prikazana kao na profesionalnoj poziciji, rijetko stručnjakinja (Latz, 2006)</i>	<i>Prezentirana kao dio kapitalističkoga društva; potrošač; neudana zaposlena žena (Durham, 1999)</i>
Prikaz obitelji	<i>Majka; brižna; njegovateljica (Levant i dr, 2007)</i>	<i>Nastojanje ispunjavanja uloge supruge/ partnerice i majke; prijateljstvo važnije od obitelji (Snyder, 2008)</i>

▲ *Tablica 1: Odrednice prikaza tradicionalne ženskosti i postfeminističke ženskosti (izvor: Ortego Roussell, 2013: 11)*

Analizom su rodni okviri povezani s idejom razumijevanja visokih političkih pozicija putem rodni dimenzija. Unutar literature koja ispituje barijere s kojima se suočavaju predsjedničke kandidatkinje, jednako kao u njihovim prikazima koji su dio fiktivnih programa, neprestano se raspravlja o tri kategorije, odnosno tri tipa dvostruke negativne povezanosti:

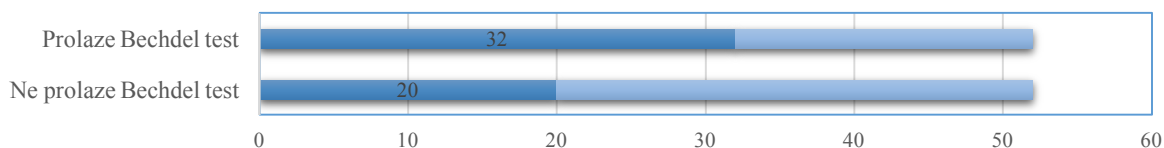
- 1) ambicija/ moral,
- 2) javna/ privatna sfera (rodna podjela uloga) te
- 3) ženstvenost/ sposobnost (Wales, 2013: 16).

Ambicija, uz zadržavanje osobine moralnosti kandidata nužna je unutar izbornih procesa. Tradicionalno smatrana muškom karakteristikom, ambicioznost se kod žene smatrala negativnom osobinom portretirajući je kao nemoralnu osobu. Od predsjednika se očekuje da ispuni određene „muške” uloge, o kandidatima se prosuđuje na temelju njihove sposobnosti da to ispune. Međutim, od predsjedničkih se kandidatkinja također očekuje da ispune uloge povezane s domaćinskom ulogom, što može potkopati percepciju ispunjenja predsjedničke dužnosti. Jednako kao i društveno određenje privatne sfere kao ženskoga područja, dvostruka povezanost ženstvenosti i kompetentnosti povezuje izgled s obrascima ponašanja povezanim sa ženstvenošću i ideal majčinstva narušavajući razumijevanje sposobnosti kandidata (Wales, 2013: 16-17).

6. Analiza serija: Rezultati i rasprava

6.1. Bechdel test: komunikacija ženskih likova

Kao što je pretpostavljeno, veći udio analiziranoga programa zadovoljava istaknute uvjete *Bechdel testa*. Od ukupno 52 epizode njih 32 (61,54 %) ispunjava sva tri kriterija (v. *Prilog 2*): (1) prikazuju barem dva imenovana ženska lika (2) koja razgovoraju o nečemu (3) drugom osim o muškarcima. Najveći udio epizoda koje zadovoljavaju zadane kriterije odnosi se na miniseriju *Igre moći* gdje pet od ukupno šest epizoda (83,33 %) ispunjava sva tri kriterija. 80 % epizoda *Borgena* (16:20) prolazi *Bechdel test* dok čak 13 od ukupno 26 epizoda *Kuće od karata* ne ispunjava zadane kriterije.

▲ *Grafikon 1: Prolaznost Bechdel testa analiziranoga političkoga fiktivnoga programa*

Važno je napomenuti kako je prvi uvjet ispunjen u svim jedinicama analize jer svaka epizoda sadrži barem jedan razgovor koji uključuje najmanje dva imenovana ženska lika, dvije su epizode *Kuće od karata* koje ne ispunjavaju drugi uvjet *Bechdel testa* – 11. epizoda prve sezone koja sadrži tek jednu sekvencu u kojoj se istovremeno prikazuju dva ženska lika dok samo jedan govori te 9. epizoda druge sezone koja sadrži telefonski razgovor dviju žena, no gledatelji mogu čuti samo jednu. Osamnaest epizoda ne ispunjava treći uvjet jer se njihov dijalog odnosi na određen muški lik ili je muški lik tek spomenut u razgovoru. Ukupna komunikacija ženskih likova u analiziranom političkom

fiktivnom programu iznosi 12,19 %.¹⁵

Dobiveni su rezultati obrađeni i podijeljeni u nekoliko kategorija. Prva cjelina prikaza rezultata *Bechdel testa* odnosi se na komunikaciju ženskih likova koja zadovoljava tri navedena uvjeta. Odabrani su karakteristični razgovori koji pružaju uvid u komunikaciju ženskih likova u cjelini ili su značajni za daljnju analizu ovoga rada. Uzevši u obzir mnoštvo ženskih likova, uključujući dvije protagonistkinje analiziranoga sadržaja, kao i velik broj drugih značajnijih uloga ženskih likova rezultati *Bechdel testa* prezentirani su s obzirom na neispunjavanje zadanih kriterija, dok posebnu kategoriju, zbog odnosa brojnosti ženskih likova i komunikacije koja na neki način uključuje muške likove, čine dijalozi koji ne zadovoljavaju treći uvjet *Bechdel testa*.

6.1.1. O privatnom i poslovnom. Rijetko o političkom

Dijalog premijerke i ministrice ravnospravnosti spolova (Borgen, I, 5, 15:15-16:39) jedan je od rijetkih razgovora koji, osim što se ni u jednom dijelu ne dotiče nekoga muškoga lika, spominje drugi ženski lik te se odnosi na političko djelovanje, dok se većina dijaloga koji zadovoljavaju navedene kriterije testa odnosi na komuniciranje o temama koje pripadaju privatnoj sferi. Zakonom o udjelu broja žena u upravljačkim odborima kompanija danska vlada nastoji osigurati ravnospravnost žena i muškaraca te je prijedlog zakona uvršten u rad ministarstva poduzetništva. Razgovor uključuje prigovaraje Pernille Margot o tome kako bi taj zakon trebao pripasti u djelokrug njenoga ministarstva te se osim toga ističe nezadovoljstvo laburista.

Dijalog Brigitte i njene kćeri Laure koji traje samo nekoliko sekundi zadovoljio je tri kriterija *Bechdel testa* (Borgen, I, 10, 30:48-30:51). Zbog dijaloga (31:47-32:17) istih likova čija je tematika ponovno klizanje prva epizoda druge sezone *Borgena* također ispunjava zadane kriterije. Bolest premijerkine kćeri Laure zauzima značajan dio narativa pete epizode druge sezone *Borgena*, jednako kao i narativa epizoda koje slijede. Nekoliko razgovora, kojima se naznačava Laurina bolest, zadovoljavaju uvjete *Bechdel testa*. Laurin slom na kraju epizode povezan je i nemogućnošću kontaktiranja majke zbog čega se Brigitte suočava sa svojom tajnicom Yittte te je otpušta (Borgen, II, 5). Značajan razgovor (58:12-58:25) u istoj epizodi, koji pruža uvid u narativnu funkciju ženskoga lika, jest onaj između Sanne, tajnice koja je nakon otpuštanja vraćena na posao, i premijerke u kojem joj govori kako je to što je treba podsjetiti na to kakva je bila kad je preuzela ured. Unatoč sugeriranju kako je Laurino psihičko stanje uzrokovano nedostatkom vremena B. Nyborg za obitelj, koja posljedicom obnašanja premijerske dužnosti, razgovor Brigitte i psihijatrice Lisbet (II, 10, 15-17:01) služi kao svojevrsni pokazatelj gledateljima kako Laurina bolest nije uzrokovana premijerkinim

¹⁵ od ukupno 43:27:55 sati analiziranoga političkoga programa komunikacija ženskih likova iznosi 5:17:55 sati. Ukupno se vrijeme odnosi na ukupno trajanje političkih serija od kojih je oduzeta najava te odjava jednako kao i prikazi iz prethodnih epizoda; vidi Prilog 3

izbivanjem. U razgovoru o Laurinu stanju i Briggittinu osjećaju krivnje liječnica joj govori kako bolest njene kćeri nije njena krivnja. Također, tim se razgovorom zaključuje čitav narativ *Borgena* kao cjeline: „*Ne možeš raditi dvadeset i četiri sata na dan i pritom biti dobra majka. Ali ne možeš prestati raditi. Kakav bi uzor bila?*”.

Trud većega broja ženskih likova uložen u stvaranje prijedloga zakona za suzbijanje seksualnih prijestupa u vojsci zauzima značajan dio narativa epizoda koje pripadaju drugoj sezoni *Kuće od karata*. Nakon odustajanja od prijedloga zakona, zbog osobnih interesa¹⁶, Claire razgovara (29:32-30:52) s Megan Hennessey, također žrtvom silovanja, koja je u javnost velikim dijelom istupila zbog podupiranja ostalih žena koje su sudjelovale u stvaranju prijedloga, posebice Claire. Razgovor je značajan jer razmatra odustajanje od ženama bitnoga cilja, radi osobnih političkih ambicija Franka Underwooda, iako posredno, čime je prikazano stajalište najistaknutijega ženskoga lika *Kuće od karata*, koji osobnu moć i poziciju unutar društvene hijerarhije povezuje s moći svoga supruga. Jedan od rijetkih razgovora koj ne uključuju spominajnje muškoga lika jest onaj Lise i Rachel u četvrtoj epizodi druge sezone *Kuće od karata* (43:59-44:33), koji označava početak njihovoga budućega odnosa. Tema razgovora jest izvedena glazba koju je na Lisin prijedlog Rachel došla poslušati u crkvu čijem se radu kasnije pridružuje. Razgovor ova dva lika (4:50-5:40), čija je tematika Lisino iseljenje iz stana, ispunjava sva tri zadana kriterija i razlog je prolaska *Bechdel test*a osme epizode druge sezone.

Nastojeći spriječiti objavu informacije o predsjedničkoj kandidaturi E. Barrish novinarka Susan Berg odlučuje surađivati s kolegicom G. Gibbons. Razgovor (Igre moći, I, 4, 41:06-41:56) dvije novinarki odnosi se na Georgiinu ucjenu o pomoći i edukaciji o novinarskim standardima te dijeljenje zasluga prilikom objave članka. Susan Berg u razgovoru ističe: „*Budući da volim ove novine i želim spriječiti njihovu propast, popustit ću tvojoj ucjeni, ma koliko neumjesna bila....Ako želiš biti suautorica, potrudi se da to i zaslužiš. Svaka riječ koju napišeš bit će istinita*” čime se naglašava njen profesionalizam. Značaj ovoga razgovora proizlazi iz razumijevanja njene odluke kao podrške kandidaturi E. Barrish. Također, jedan od razgovora kojima se opravdava ponovna predsjednička kandidatura državne tajnice jest onaj između E. Barrish i njene majke Margaret (I, 3, 29:03-30:12) koja joj, nakon prvotnoga neodobravanja, govori: „*Iako mrziš kampanje jednako kao i ja, bila bi jadna ne učiniš li to*”, dodavši potom „*izgledaš jedno sva u crnom*”¹⁷ čime se pokazuje dosljednost u njihovu odnosu.

¹⁶ Od prijedloga zakona, unatoč tome što je i sama bila žrtva silovanja generala McGuinnisa, što je bio jedan od motiva pokretanja formiranja i prijedloga zakona, Claire odustaje kako se ne bi sukobila s J. Sharp koja će potpomognuti napredak karijere njezina supruga. Verbalnom komunikacijom likova istaknuto je kako se od zakona ne odustaje u potpunosti, već će on manje zadirati u autonomiju vojske čime će biti u skladu sa stajalištem nadzornice.

¹⁷ Elaine je ponuđeno mjesto sutkinje Vrhovnoga suda koji karakterizira crna odjeća

6.1.2. Mnoštvo razgovora i neispunjavanje Bechdel testa

Bechdel test ne zadovoljava 20 epizoda (35,7 %) triju promatranih političkih serija. Analizom broja ženskih likova i njihove vremenske zastupljenosti u analiziranom programu vidljivo je kako uglavnom nema povezanosti zadovoljavanja navedenih kriterija s brojem likova koji se u pojedinoj epizodi pojavljuju. Izdvojene su specifične epizode koje unatoč velikom broju prikazanih ženskih likova i njihovih razgovora ne prolaze test, ili je unatoč značajnoj prisutnosti ženskih likova njihova komunikacija veoma rijetka.

Šesta epizoda prve sezone *Borgena* nije uspjela ispuniti kriterije Bechdel testa. Važno je napomenuti kako svi razgovori ženskih likova ispunjavaju prvi uvjet o postojanju najmanje dva imenovana ženska lika. Ženski su likovi komunicirali ukupno 1:59 minuta od ukupno 56:42 minute, koliko iznosi trajanje epizode. Četiri od šest razgovora ženskih likova, koliko ih je zabilježeno unutar epizode, ne ispunjava treći uvjet jer su likovi razgovarali o muškim likovima. Najduži razgovor, važan za razvoj narativa epizode, jednako kao i informiranje gledatelja o epizodnim likovima predsjednika Grozina te V. Bayanova vodile su B. Nyborg i A. S. Linderkrone (5:54-7:10). Riječ je o jedinom razgovoru ženskih likova u epizodi koji se dotiče političke sfere djelovanja, odnosno stanju političkoga sustava u Turgeziji, u kojemu Anne Sophie Brigitte pokazuje izvještaj Amnesty Internationala koji „opisuje nepravdu počinjenu od strane Grozinove tajne službe”. Također, ovdje se ističe i moralna nedoumica s kojom se susreće B. Nyborg. Unatoč pojavljivanju 11 ženskih likova, od kojih je 8 imenovanih, osma epizoda naslova *U vrijeme odmora* prve sezone serije *Borgen* ne ispunjava kriterije *Bechdel testa*. Ženski se likovi rijetko pojavljuju u zajedničkim scenama, osobito samostalno. Nakon dolaska u službenu rezidenciju namijenjenu danskom premijeru Phillip i Brigitte razgovaraju s jednom od tri domaćice. Osim što je riječ o razgovoru koji uključuje i muški lik, dijalog ne zadovoljava prvi uvjet o postojanju najmanje dva imenovana ženska lika. Također, dok Brigitte razgovara na mobitel, viče na kćer koja na katu svira klavir, no ta sekvenca ne ispunjava drugi uvjet *Bechdel testa* jer Laura ne odgovara. Isti uvjet ne zadovoljava sekvenca u kojoj Pia obavještava Tanju da će joj nakon Kaspera Juula na šminkanje doći Michael Laugesen, glavni urednik Expressa.

Dvije epizode (I, 10/11) *Kuće od karata*, koje uključuju po jedan dijalog ženskih likova, ne prolaze *Bechdel test*. Jedini razgovor (9:58-12:35) ženskih likova prisutan u desetoj epizodi prve sezone *Kuće od karata* uključuje spominjanje Franka Underwooda, čime ova epizoda ne zadovoljava treći kriterij *Bechdel test*, dok komunikacija Janine i Carly (11, 48:02-48:04) ne ispunjava drugi uvjet. Također, nakon ubojstva Zoe Barns, jedne od značajnijih likova prve sezone, veći broj epizoda druge sezone *Kuće od karata*, njih osam od ukupno trinaest, ne prolaze Bechdel test, unatoč prisutnosti više ženskih likova. Unatoč većem broju ženskih likova i njihovoj međusobnoj komunikaciji, peta epizoda serije *Kuće od karata* (I) također ne prolazi *Bechdel test*. Epizoda uključuje različite dijaloge koji ne ispunjavaju pojedine zadane kriterije, što uključuje razgovore u kojima je imenovan tek jedan ženski

lik (8:04-8:47; 24:32-25:15; 34:16-34:18), pozdrav koji se u ovoj analizi ne smatra kvalitetnim oblikom komunikacije, komunikaciju u službi informiranja koja ne zadovoljava treći uvjet, jer se odnosi na mušku osobu te dijalog (35:16-35:42) u kojem se također spominje muški lik. Deveta epizoda druge sezone ne zadovoljava drugi kriterij *Bechdel testa*. Prikazan je telefonski razgovor Patricie Walker i Claire Underwood, no gledatelji mogu čuti samo jedan ženski lik kako govori. Epizoda također sadrži i dva razgovora koji uključuju ženske likove i po jednoga muškoga lika, no samo je jedan ženski lik imenovan. Nastojeći prikazati fotografiju A. Gallowaya¹⁸ lažnom, savjetnik za medije Undewoodovih pronašao je ženu sličnoga fizičkoga izgleda Claire Underwood. U zajedničkom televizijskom intervjuu jedina komunikacija manekenke i voditeljice odnosila se na predstavljanje i potvrđivanje manekenkine prisutnosti na fotografiji, dok je ostatak intervjuja, koji se odnosi na objašnjavanje situacije, uključivao S. Graysona i voditeljicu.

Od ukupno šest epizoda miniserije *Igre moći* tek jedna ne zadovoljava kriterije *Bechdel testa*. Jedini razgovor (5, 24:28-26:39) koji se ne odnosi na određeni muški lik jest onaj Susan Berg i njene majke. Razgovarajući u predsjedničkom avionu s Duglasom Hammondom novinarka *Washington Globea* prisjeća se susreta s majkom kojoj pokazuje ured, iako malen, prvi koji je u novinama pripao ženskoj osobi te ponosna na svoja profesionalna dostignuća ističe kako je jedina kolumnistkinja novina u kojima je zaposlena. Majka joj pritom predbaci žustre napade na Elaine – „*Mislim da Elaine Barrish nije ogar kakvim je predstavljáš. Naivno je da netko u dvadesetima, samica, koristi tuđu nevjeru kao sredstvo za napad... -Ti si prekinula svoju karijeru i zavidiš mi na svemu što sam postigla. -Ostavila sam medicinu zbog obitelji. Da nisam, ti danas vrlo vjerojatno ne bi stajala ovdje....*”. Ovaj dijalog ne ispunjava prvi uvjet *Bechdel testa* jer se tokom epizode ne spominje ime Susanine majke. Osim ovoga razgovora, još je jedan koji ne ispunjava prvi kriterij, u 8 se razgovora spominje određen muški lik, ili je u cijelosti tema razgovora, te je prisutna jedna komunikacija ženskih i jednoga muškoga lika, koja se također odnosi na drugi muški lik.

6.1.2.1. Neimenovan ženski lik kao oslikavanje drugoga

Prvi je uvjet *Bechdel testa* ispunjen u svim promatranim epizodama. Ipak, pojedinačni razgovori koji ne ispunjavaju prvi uvjet o postojanju barem dva imenovana ženska lika prisutni su u svakoj od triju analiziranih serija. Neispunjavanje ovoga kriterija odnosi se isključivo na neimenovanje jednoga od likova. Ipak, zabilježeni su razgovori važni za razvoj narativa ili portretiranje pojedinoga ženskoga lika koji u razgovoru sudjeluje.

U epizodi koja se bavi problematikom vojničkih trupa u Afganistanu, Brigitte Nyborg razgovara s pedijatricom iz afganistanske nevladine organizacije. Prilikom pogibelji danskih vojnika

¹⁸ U medije je dospjela fotografija koju je A. Galloway slikao dok je bio u vezi s Claire Underwood, suprugom potpredsjednika.

u Afganistanu, čija je mirovna misija uskoro trebala biti prekinuta, premijerka mora donijeti odluku o njihovu zadržavanju ili povlačenju iz napadnutih područja. Razgovor (Borgen, II, 1, 29:01-31:13) ima značajnu narativnu funkciju unutar promatrane epizode jer utječe na odluku B. Nyborg o zadržavanju vojnika u nestabilnome području. Tema razgovora odnosi se na pozitivne učinke prisutosti danskih vojnika. Tražeći novčanik B. Nyborg pedijatrica ističe: „*Sve ove kartice predstavljaju slobodu i demokraciju. Dok su talibani vladali nisam smjela imati vozačku dozvolu. Jer sam žena. Sada se vozim do posla svakoga jutra. ...Prije rata nisam smjela imati posao. Jer sam žena. Sada imam vlastiti bankovni račun. Nakon invazije, djevojke su ponovno počele ići u školu...nada je direktan rezultat vaših napora...*”. Ipak, unatoč neispunjavanju prvoga uvjeta o dva imenovana ženska lika, razgovor također ne ispunjava treći uvjet *Bechdel testa* jer se posljednjih dvadeset sekundi razgovora odnosi na Phillipa, Brigitteinoga supruga te poginuloga supruga afganistanske pedijatrice.

Jedan od razgovora koji uključuje tek jedan imenovan ženski lik jest onaj između novinarku *Wall Street Telegrapha* Ayle Asyyad i njene kolegice (Kuća od karata, II, 7, 20:20-21:35). Međutim, dijalog ne zadovoljava ni treći uvjet *Bechdel testa* jer, istražujući nelegalne inozemne novčane donacije političkoj stranci, spominju se dva muška lika.

Peta epizoda prve sezone *Kuća od karata*, unatoč prisutnosti većega broja ženskih likova, ne zadovoljava uvjete *Bechdel testa*. Zoe Barnes razgovara s CEO Sluglinea¹⁹ koja joj je ponudila zaposlenje čak dva puta (8:04-8:47, 24:32-25:15), no u ovoj epizodi ne saznajemo njeno ime, već samo njenu profesionalnu poziciju. Razgovor Jackie Sharp s neimenovanom ženom (33:37-34:04) u studiju za tetoviranje govori o savjesti kongresnice i krivnji koju osjeća,²⁰ što je iznimno rijetko izraženo kod muških likova u analiziranoj seriji.²¹

Tek su dva razgovora koja ne zadovoljavaju navedeni kriterij prisutna u *Igrama moći*. Razgovorom između S. Berg i njene majke (I, 5, 24:28-26:29) gledateljima se pruža uvid u profesionalne napore novinarku, ističe se njen profesionalni uspjeh te se naglašavaju njeni feministički stavovi, oprečni stavovima njene majke.

6.1.2.2. Žene o muškarcima

Unatoč velikom broju ženskih likova, važno je istaknuti da velik broj dijaloga žena ne zadovoljava treći uvjet *Bechdel testa*. Kao što je ranije istaknuto, 18 od 20 epizoda (90 %) koje ne prolaze *Bechdel test* nisu ispunile treći uvjet. Ipak važno je razlikovati razgovore koji su:

- (1) usredotočeni na muške likove

¹⁹ blog koji pruža informacije iz političke sfere. Organiziran na nov način, za razliku od Harolda gdje je Zoe Barnes ranije radila, te karakteriziran veoma brзом objavom vijesti

²⁰ veteranka je tetovažu počela raditi nakon sudjelovanja u ratu, kao određen način iskupljenja i samokažnjavanja

²¹ jedini muški lik kod kojega je prikazana krivnja jest Peter Russo, kongresnik koji se bori s alkoholizmom

(2) komunikaciju koja se u određenom trenutku dotiče određenoga muškoga lika.

(1) Razgovori usredotočeni na muške likove podrazumijevaju one dijaloge ženskih likova koji se tematikom odnose na određen muški lik, ili je neki muški lik tematika dijela takvoga razgovora.

Saznavši kako Susan piše članak o njejoj kandidaturi koristeći informacije koje je dobila od njezinoga sina, koji je ujedno i šef osoblja, Elaine se u zološkom vrtu susreće s novinarkom. Razgovor o njihovom odnosu i mogućoj kandidaturi državne tajnice za predsjednicu većim dijelom uključuje i dijalog o muškim osobama koje su na neki način povezane s pričom. Referirajući se na svog sina Douglasa²² te također govoreći o neprihvatanju ostavke predsjednika na njeno mjesto državne tajnice ovaj razgovor (Igre moći, I, 5, 25:06-27:28) nije ispunio treći uvjet Bechdel testa.

Razgovor Jackie Sharp i Lorrie Tate (Kuća od karata, II, 2, 25:06-25:21) također se u potpunosti odnosi na muški lik. Nakon razgovora o prijedlogu zakona za povećanje dobne granice umirovljenja Bob Birch izlazi iz ureda nadzornice većine nakon čega dva ženska lika započinju razgovor tematski vezan uz Birchov šovinizam.²³

Razgovor koji je Cecilie, djevojka Phillipa Chiristinasena, vodila s Brigitte Nyborg također pripada skupini dijaloga ženskih likova koji ne zadovoljavaju treći uvjet *Bechdel testa*. Dvije su žene razgovarale (Borgen, II, 4, 22:09-23:32) o Brigitteinu i Phillipovu sinu Magnusu. Tema je razgovora Magnusov odgoj, a osim dječaka, spominju i Phillipa. Intervju Katrine Fonsmark s premijerkom Nyborg o odluci o politici transparentnosti danske vlade također ne zadovoljava treći kriterij *Bechdel testa* (Borgen, I, 9, 50:55-54:07). U epizodi čija je tematika kupnja vojnoga zrakoplova *F26 Defendera* vrijednoga 10 milijardi danskih kruna od strane danske vlade te narušen legitimitet ministra obrane zbog putovanja i darova koje je primio od proizvođača zrakoplova, jednako kao i rad Brigitteinoga supruga u tvrtci koja je proizvođač dijelova aviona, novinarka i premijerka u intervjuu govore o oba muškarca.

(2) Veći udio razgovora koji ne zadovoljavaju treći kriterij *Bechdel testa* odnosi se na komunikaciju ženskih likova u kojoj u određenom trenutku spominje određeni muški lik. Analizom je utvrđeno kako su takvi razgovori najčešće posljedica profesionalnih ili političkih funkcija muških likova te u manjoj mjeri obiteljskih veza s muškim likovima, što je najčešće vidljivo u razgovorima likova serije *Igre moći*.

Razgovarajući (Igre moći, I, 4, 24:49-26:38) o objavi članka o predsjedničkoj kandidaturi E. Barrish novinarka S. Berg i G. Gibonns raspravljaju o odustajanju od trenutčne objave informacija referirajući se na Alexa Davisa, urednika novina, gdje je spominjanje muškoga lika vezano uz

²² „...Objaviš li tu priču svi će znati da je Douglas tvoj izvor. To će uništiti bilo kakvu mogućnost za političku karijeru koju bi mogao imati. Jer, ako bi to učinio vlastitoj majci... -Nitko mu više nikada neće vjerovati.” (Igre moći, I, 5, 25:06-27:28)

²³ „Ugrožen je. -Svinja! -Daj mu vremena. Imao je dva sredovječna muškarca uz sebe, a sad ima afroamerikanca i dvadeset godina mlađu ženu. -Koja zna pucati rafalom. -Samo moramo nastaviti ciljati u njega.”

njegovu profesionalnu ulogu.

Jedan od dijaloga u kojemu se tek spominje muška osoba jest onaj novinarki J. Skorsky i Z. Barns (Kuća od karata, I, 4, 33:08-33:50) u kojemu je dočaran njihov negativan, kompetitivan odnos, kako ga razumijeva Janine. Razgovarajući o novom radnom mjestu novinarke koja izvješćuje o događanjima u Bijeloj kući, poziciju koju je do tada ispunjavala Janine, Zoe je poziva da zajedno odu kod glavnoga urednika ne bi li mu rekle kako ne prihvaća posao. Nakon medijske priče o njevoj nevjeri, Claire Underwood razgovara s Triciom Walker (Kuća od karata, II, 11, 1:40-2:33), suprugom predsjednika Garetta Walkera, o prijedlogu zakona za suzbijanje seksualnih prijestupa unutar vojske. U razgovoru spominju čak tri različite muške osobe: novinara *NY Timesa*, predsjednika Walkera te A. Gallowaya, fotografa s kojim je Claire imala aferu. Prilikom razgovora za posao pomoćnice šefice osoblja L. Vasquez i C. Gallager (Kuća od karata, II, 1, 16:17-16:51) govore o velikom obujmu posla, spominjajući pritom tragediju koja se nedavno dogodila, što se jasno odnosi na smrt Christinina šefa Petera, s kojim je također bila u romantičnoj vezi.

Nakon otkrivanja opreme za prisluškivanje u prostorijama stranke solidarnosti, predsjednica stranke Anne Sophie Linderkrone i premijerka Brigitte Nyborg, u razgovoru koji traje gotovo dvije minute, raspravljaju o tom slučaju i odgovornosti premijerke koja ističe kako obavještajna služba pripada u područje rada ministra pravosuđa Troelsa Höxenhavena (Borgen, I, 7, 13:18-15:16). Važno je napomenuti kako u epizodi koja problematizira prisutnost danskih vojnika u Afganistanu ženski likovi komuniciraju trinaest puta (Borgen, II, 1), no većina njihovih razgovora ne ispunjava treći uvjet *Bechdel testa* jer se u određenom trenutku referiraju na pojedinu mušku osobu.

6.2. Tradicionalno prikazane feministkinje i napuknuće staklenoga stropa

Prikaz žena u političkom fiktivnom programu sadrži različite odrednice tradicionalnoga prikaza ženskosti, jednako kao i postfeminističkoga. Određena područja karakterizira veći broj tradicionalnih odrednica, dok je u pojedinima uočen naglašen postfeministički prikaz ženskosti. Analiza je pokazala kako je stereotipizirano prikazivanje ženskih likova prisutno unutar tri analizirane politike serije čime je potvrđena polazišna pretpostavka istraživanja.

6.2.1. Prikaz mentalnoga stanja

Kada je u pitanju prikaz mentalnoga stanja ženski su likovi portretirani na temelju tradicionalnoga razumijevanja ženskosti jednako kao i postfeminističkoga. Kada je riječ o postfeminističkom prikazu ženski su likovi jednaki muškarcima, upuštaju se u argumentirane rasprave koje često naglašavaju njihovu stručnost. Tradicionalan prikaz ženstvenosti očituje se ponajprije u portretiranju ženskih likova kroz određene mentalne bolesti, čime se ističe njihova ranjivost ili objašnjava nedostatak djelovanja, dok je takav prikaz značajno manje korišten kako bi se

prikazao njihov intelekt.

Vodeći su ženski likovi, jednako kao i čija se uloga može okarakterizirati kao ponavljajuća, najčešće portretirani kao obrazovani i inteligentni. To je osobito naglašeno kod glavnoga ženskoga lika portretiranoga u seriji *Kuća od karata*. Claire Underwood izuzetno je inteligentna žena koja svoju mentalnu bistrinu najčešće iskorištava za ispunjavanje vlastitih interesa, često na štetu drugih prikazanih likova. Odlučnost i bistrina uvelike je prisutna kod Elaine Barrish (*Igre moći*) čija je staloženost osobito vidljiva u kriznim situacijama. Slične su karakteristike prisutne i kod protagonistkinje serije *Borgen* Brigitte Nyborg jednako kao i kod iskusne političke novinarkе Hanne Holm, koja je svojim zapažanjem i razumijevanjem područja političkoga djelovanja, veoma dobra u svome poslu. Također, obrazovanost je jedna od karakteristika Gillian Cole (*Kuća od karata*), koja je diplomirala kao najbolja studentica generacije na sveučilištu Stanford. Na jednak je način prikazana i J. Sharp kongresnica i nadzornica većine te Heather Dunbar, posebna istražiteljica nelegalnoga financiranja političke stranke (*Kuća od karata*).

Ipak, likovi koji nemaju značajnu narativnu funkciju u većoj su mjeri prikazani slabima i podređenima, nego što su te karakteristike prisutne kod muških likova. Primjerice, u *Borgen*u je majka savjetnika za medije Kaspera Juula portretirana kao mentalno oboljela osoba koja se ne može brinuti o sebi. Nakon smrti supruga dolazi k sinu te kasnije saznajemo da se nalazi u domu. Također, alzheimerova je bolest prisutna u karakterizaciji dva ženska lika²⁴ u analiziranom programu. Čuvši razgovor između D. Blyhea i njegove supruge Margaery koja boluje od alzheimerove bolesti F. Underwood je pokušao, s ciljem podupiranja njegovoga prijedloga zakona, utjecati na kongresnika govoreći o mogućem većem financiranju istraživanja na području ove mentalne bolesti čime se ističe stereotipizirano prikazivanje ženske osobe kao slabije, kojoj je potrebna pomoć muškarca. Slično je portretirana i Megan Hennessey, žrtva silovanja koja pati od napadaja panike te se nakon odustajanja od prijedloga zakona za suzbijanje seksualnih prijestupa u vojsci, na kojemu je surađivala s više ženskih likova, pokušala ubiti. Izuzetak od takvih primjera, zbog značajnije uloge jest Laura, kći premijerke, koja je zbog napadaja panike i anksioznosti smještena na liječenje u privatnu zdravstvenu ustanovu te njena majka privremeno napušta premijersku dužnost kako bi skrbrila o kćeri.²⁵

Posljednji je istaknuti prikaz najuočljiviji u liku mlade blogerice Georgie Gibbons (*Igre moći*). Želeći se odmaknuti od priča vezanih uz poznate osobe i savjete za ljepotu, Georgia na sastanku redakcije iznosi ideju o članku diskriminacije afroamerikanaca u javnome prijevozu na što joj urednik odgovara kako bi trebala pisati o zabavi sina državne tajnice, jer nije istraživački novinar, čime se ističe njena nesposobnost izvješćivanja o ozbiljnoj temi. Jednako, kada Dug Hammond govori S. Berg da je Georgia iz njegove zaručnice sofisticiranim pitanjem zadobila informaciju o majčinoj

²⁴ *Kuća od karata, Igre moći*

²⁵ Brigitte Nyborg jasno ističe kako se Laurino stanje uvelike poboljšalo nakon njena odlaska s pozicije premijerske pozicije: „Laurin oporavak direktno je proporcionalan s mojim odsustvom. Moj je fokus na njoj i tako treba biti.”, (*Borgen*, II, 10)

predsjedničkoj kandidaturi, Susan odgovara kako „*Georgia ni ne zna napisati sofisticiran*”.

6.2.2. Fizički prikaz

Unutar tradicionalne ženskosti, fizičko stanje operacionalizirano je putem fizičkoga otkrivanja, naglašavanja seksualnosti, privlačnosti ili ljepote. Tradicionalna se ženskost često prikazuje naglašenom mršavošću ženskih likova s isticanjem seksualne privlačnosti putem tjelesnih proporcija ili načinom odijevanja. Sličan je i postfeministički prikaz, no naglašena vlastita želja ženskih likova za njegovanim tijelom umjesto želje za udovoljavanjem muškim likovima.

Ženski likovi uključeni u ovu analizu odgovaraju postfeminističkom prikazu. Ipak, značajnim se smatra to što se unutar analiziranoga političkoga fiktivnoga programa pojavljuju isključivo ženski likovi koji svojom mršavošću odgovaraju stereotipnom idealu ženske ljepote. Ženski likovi veće tjelesne težine tek su četiri neimenovana ženska lika koja se u analiziranom programu pojavljuju nekoliko sekundi, bez značajne narativne funkcije. Prikazani su u seriji *Kuća od karata*; riječ je o prosvjednici ispred hotela gdje se održava zabava Claire Underwood s ciljem prikupljanja donacija za CWI (I, 5), dvije televizijske novinarke i voditeljice (II, 9) te ženi koja je dio osoblja zaduženoga za sigurnost Daniela Lanagina, vlasnika kasina, putem kojega su se vršile financijske malverzacije (II, 8).

Važno je napomenuti kako se tradicionalno naglašavanje tjelesnih proporcija ženskih likova najčešće povezuje s negativnim karakteristikama ženskih likova. Odjećom Eve Flores (*Igre moći*, I, 1) istaknuta je njena fizička privlačnost dok je objektivizacijom ženskoga tijela naglašen nedostatak intelektualne sposobnosti. Slično, kada Katrine F. govori o novinarki koja se trenutačno nalazi na porodiljnome dopustu ističe njene bujne grudi privlačne muškarcima povezujući takav fizički izgled s nedostatkom profesionalnih vještina. Negativna povezanost atraktivnoga fizičkoga izgleda naglašena je i u *Igrama moći* kada, govoreći o atraktivnosti i ljepoti Georgie Gibbons, Susan Berg ističe njenu nekompetenciju i nezainteresiranost za novinarski posao, ističući druga zanimanja, koja zahtijevaju manje profesionalne vještine, koja je mogla odabrati temeljem svoga izgleda. Također, kompetencija ministrice poduzetništva Henriete Klittegard zasjenjena je njenim atraktivnim fizičkim izgledom i seksualnošću, koji je naglašen i njenom prošlošću kada je novac zarađivala reklamiravši donje rublje. Iako je takav stav muških likova i zainteresiranost medija kritiziran od strane ženskih likova, narativom se sugerira kako takav izgled nije uskladiv s visokom političkom funkcijom koju obnaša.

Manipuliranje ženstvenošću,²⁶ koje se odnosi na isticanje atraktivnosti ili nekoga drugoga aspekta privlačnosti kojim utječu na muškarce, jedna je od karakteristika koju je moguće povezati s tradicionalnom ženstvenošću, jer se većim dijelom odnosi na zadobivanje pažnje muškaraca te s

²⁶ odnosi se na *uključivanje ženstvenosti*, najčešće tradicionalne

postfeminističkim prikazom ženskosti jer uključuje sposobnost žena da samostalno upravljaju svojim osobinama, čime se od pasivizirane reakcije odmiču k djelovanju ispunjavajući vlastite interese. Primjerice, prilikom posjeta Adama Galowaya Claire (Kuća od karata, I, 4) odlučuje između dvije haljine, te, želeći biti senzualna, odabire crnu. Slično, prilikom prvoga susreta s bivšim suprugom E. Barrish odabire staru zlatnu haljinu (Igre moći, I, 1) kako bi na određen način Buda podsjetila na vrijeme provedeo zajedno te istaknula svoju senzualnost.

6.2.3. Emocionalno stanje

Jedan od najznačajnijih promjena u prikazu ženskih likova jest onaj emocionalnoga stanja, odnosno zamjena prikaza žena kao sentimentalnih, pretjerano emotivnih i ovisnih o muškarcima za emocionalnu stabilnost u tradicionalnom smislu postfeminističkim prikazom neovisnih, odlučnih s izraženom samosvjesti (Wales, 2013: 20).

Analizom je utvrđeno kako je mnoštvo ženskih likova prikazano na postfeministički način. Osobito je takav prikaz izražen kod ženskih likova koji obnašaju određenu političku funkciju. Najizraženija promjena prisutna je kod prikaza Brigitte Nyborg koja se od nesigurne i neambiciozne političarke prema samosvjesnoj i politički hrabroj premijerki. Primjerice, Nyborg je odlučna pomoći zaustaviti rat u Kharrunu unatoč sugeriranju ostalih likova, primarno muškaraca, da takvo što nije moguće. Također na sličan je način prikazana i E. Barrish. Državna se tajnica nekoliko puta prisjeća braka s predsjednikom gdje je najčešće prikazana kako plače, dok je prilikom obnašanja uloge državne tajnice prikazana kao odlučna žena koja se često suprotstavlja uglavnom muškim kolegama braneći svoja uvjerenja.

Ipak, ženski su likovi u značajnoj mjeri više nego muškarci portretirani u situacijama emocionalne nestabilnosti što se osobito odnosi na prikaz emocija plakanjem. Katrine Fonsmark u prvoj je epizodi, nakon smrti ljubavnika nekoliko puta prikazana kako plače, što se ponavlja i u kasnijim epizodama. Slično, Brigitte Nyborg je nekoliko puta prikazana izrazito uzrujana određenim situacijama u kojim se nalazi. U takvim su trenucima najizraženije emocije bijes i tuga. Gledajući kći kako uzima antidepresive (Borgen, II, 6) Brigitte se čini staloženom i mirnom, no nakon toga prikazan je njen bijes i osjećaj nemoći kada u kupaonici počinje snažno ribati zube, pljune na ogledalo te potom jecajući sjeda na pod. U analiziranom političkom fiktivnom programu tek su četiri muška lika prikazana kako plaču, te je izražavanje emocija često povezano s alkoholizmom, dok je broj ženskih likova prikazanih kako plaču višestruko veći. Claireina odlučnost da učini sve što je potrebno kako bi ispunila svoje ciljeve čini je hladnom i proračunatom (Davidson, 2015: 39). U seriji *Kuća od karata*, uloga supruge pragmatičnoga političara znatno je izraženija nego u seriji BBC-a. To se primarno odnosi na njenu vremensku zastupljenost, dok je prikaz njezina emocionalnoga stanja ono što njen suprug veoma rijetko dobiva u obje produkcije (Hu, Fay, 2013). Iako portretirana negativno

kao i Frank, Claire je češće prikazana na način koji gledateljima pruža uvid u njene emocije. Primjerice, nakon razgovora s T. Walker o posjetu M. Hennessey koja je pokušala počiniti samoubojstvo (Kuća od karata, II, 13), koja joj ističe kako je dobra osoba²⁷ Claire sjeda na stepenice i plače, čime se ističe njena krivnja nakon izdaje drugih osoba zbog interesa koji su prezentirani kao ciljevi njezina supruga te ujedno i njeni vlastiti. Sličan je prikaz prisutan i prilikom odlaska k A. Gallowayu nakon svađe s Frankom (Kuća od karata, I, 10) kada je jasno izražena njezina povrijeđenost suprugovim ponašanjem.

6.2.4. Prikaz seksualnosti

Osobit je pomak vidljiv u seksualnosti koja karakterizira ženske likove. Odstupanja od podređivanja muškarcima te ostvarivanje seksualnih veza s različitim osobama muškoga spola, bez uspostavljanja emocionalne povezanosti, često su prisutni kod analiziranih ženskih likova. Jacqueline Sharp, nadzornica većine u Kongresu započinje seksualnu vezu s Remyjem Dantonom naglašavajući kako se isključivo radi o fizičkom odnosu. Unatoč tome što se njihov odnos razvojem narativa produbljuje, isticanje emocija češće se odnosi na muški lik. Nekonvencionalan brak Claire i Franka Underwooda uključuje i izvanbračne odnose s različitim osobama čime je također izražena posfeministička reprezentacija ženskih likova u analiziranom političkom programu.

Objektifikacija ženskoga tijela također je prisutna u svakom od zasebnih narativna analiziranoga političkoga programa. Više je primjera kojima *Igre moći* objektificiraju Elaine Barrish, protagonistkinju serije – primjerice u prvoj epizodi, kada ju je ruski ministar vanjskih poslova tijekom govora uhvatio za stražnjicu. Iako je reakcija Elaine bila negativna i napadačka narativom se na ovaj način sugerira objektifikacija žena u muževnošću određenoj političkoj sferi. Slično, lik J. Sharp u narativ *Kuće od karata* uveden je dugim kadrom nogu ženskoga lika koji se potom pomiče prema njezinu licu.

Jednako kao i u ostalim analiziranim područjima i ovdje je istaknuto neprestano isprepletanje privatnoga i profesionalnoga, najuočljivije u seksualnim i romantičnim vezama ženskih likova s osobama s kojima ostvaruju neki oblik profesionalne suradnje. Od ukupno sedam novinarki prikazanih u analiziranom sadržaju, koje su na različite načine važne za razvoj narativa političkoga programa njih je pet²⁸ prikazano u takvom odnosu. Najuočljiviji je takav prikaz prisutan u seriji *Kuća od karata* gdje je Zoe Barns u isključivo seksualnoj vezi s kongresnikom te kasnije potpredsjednikom F. Underwoodom. Takva je veza prikazana kao poslovni odnos u kojem Zoe dobiva informacije za objavu, koje na određen način potpomažu Frankove ciljeve. Katrine Fonsmark (*Borgen*), televizijska

²⁷ Razgovor se odnosi na Megan Hennessey koja je, nakon odustajanja od prijeloga zakona popila veliku količinu lijekova. Claire, koja ju je nagovarala da istupi u javnost i sudjeluje u promociji zakona, posjetila ju je u obiteljskom domu. Nakon povratka kući Claire razgovora s T. Walker, suprugom predsjednika koja je također radila na prihvatanju zakona.

²⁸ *Igre moći*: Susan Berg, Georgia Gibbons; *Borgen – sjedište moći*: Katrine Fonsmark; *Kuća od karata*: Zoe Barns, Janine Skorsky

voditeljica i politička novinarka upušta se u vezu sa savjetnikom za medije premijera, nakon čije smrti obnavlja prijašnju vezu s medijskim savjetnikom K. Juulom.

6.2.5. Kulturološka pozicija i narativna funkcija

Kulturološka pozicija ženskih likova unutar narativa i njihova narativna funkcija opisuje prezentaciju ženskih likova na makrorazini. Tradicionalno su portretirani ženski likovi često nevidljivi i podređeni te se uglavnom nalaze u podupirajućim ulogama. Postfeministički prikazani likovi češće zauzimaju vodeće uloge, te su u većoj mjeri prikazane jednake muškarcima (Ortego Roussell, 2013: 22)

Kada je riječ o kulturološkoj poziciji ženskih likova prisutna su obilježja tradicionalnoga prikaza jednako kao i odrednice postfeminističkoga prikaza ženskih likova. Postfeministički je prikaz prisutan u vodećim ulogama koje ženski likovi zauzimaju u analiziranom političkom programu, od tri promatrana politička fiktivna programa žene su glavni likovi u dvije serije. Ipak, u portretiranju većega broja ostalih ženskih likova uočljiva je njihova podupirajuća uloga što je najuočljivije u seriji američke produkcije *Kuća od karata*. Kao lik sa značajnom vremenskom zastupljenošću u prvoj sezoni *Kuće od karata*, Christina Gallagher portretirana je isključivo u odnosu na svoga poslodavca i dečka Petera Russa. Rodno je portretiranje prisutno kod djece P. Russa, Kevina i Sare. Dok čekaju oca u hodniku zgrade gdje se nalazi ured tadašnjega kongresnika Underwooda, Kevin, igrajući se akcijskim lutkama govori „*umri kao muško*”, dok je Sara prikazana kako mirno sjedi naslonjena na vrata i čita knjigu. Tajnica Nancy također je prikazana isključivo u svojoj narativnoj ulozi spram F. Underwooda i njegova šefa osoblja D. Stampera.

Uzimajući u obzir učestalu karakterizaciju likova *Kuće od karata* kao nemoralnih osoba sklonih spletkama i zavjerama, što se odnosi na ženske jednako kao i na muške likove, uočen je obrazac prikaza ženskih kao moralno superiornih u odnosu na muške likove. Jednako je tako portretirana i Linda Vasquez, šefica osoblja predsjednika. Portretirana kao moralna i često suprotnih stajališta Franku, L. Vasquez je ipak često prikazana šutnjom, osobito kada se radi o komunikaciji s predsjednikom i potpredsjednikom. U slučaju izravnoga neslaganja s Underwoodom Linda odlazi iz ureda predsjednika, dok F. Underwood ističe kako šefica osoblja često pogrešno jednako vrednuje svoje i njegovo mišljenje.

Također, ženski su likovi ponekad tretirani kao djeca, što je osobito vidljivo u odnosu Z. Barns i i F. Underwooda gdje je unatoč njihovoj seksualnoj vezi prisutan motiv očinske figure u njihovu odnosu. Dolazeći u njen malen i prljav stan Frank je upita: „*Brine li netko o tebi? Imaš li muškarca, koji brine o tebi. Starijega muškarca?*”. Takav je prikaz naglašen i razgovorom u kojemu Zoe govori Franku kako želi isključivo profesionalan odnos (I, 9) nakon čega Frank u kameru govori: „...*Želi li biti odrasla da vidimo kako će letjeti kada napusti gnijezdo*”. Isti je ženski lik prikazan u odnosu na

glavnoga urednika Herolda T. Hammershmita kada joj, nakon prigovora na njeno ponašanje, kaže: „*nisi zaslužila da ti se obraća kao odrasloj osobi*”. Takav je tradicionalan prikaz uočljiv ponajprije u portretiranju ženskih likova nasuprot muškim likova. Primjerice, nakon završetka intervjua ministar obrane govori K. Fonsmark „*sada je djevojčica naučila nešto o avionima*” (*Borgen*). Slično, otac govori Brigitte „*gospođica je odlučila nositi hlače*” (*Borgen*). Također, utvrđeno je kako je takav odnos često iskorišten kako bi se naglasilo feminsitičko stajalište ženskih likova koji su na takav način tretirani.

6.2.6. Prikaz profesionalne pozicije

Jedan od najznačajnijih dostignuća feminizma jest jednakost povezana s profesionalnom djelatnošću. Analizirani ženski likovi zauzimaju različite profesionalne pozicije, a unutar analiziranoga političkoga programa, kada je u pitanju narativna funkcija likova i njihova profesionalna pozicija, ženski likovi najčešće zauzimaju ulogu novinarki i tajnica. Prikazane su također i u različitim ulogama unutar političke sfere i u drugim djelatnostima na različitim pozicijama moći i autoriteta poput vlasnice novina, premijerke, državne tajnice, ministrice financija, šefice osoblja predsjednika, CEO nevladine organizacije, ali i konobarice, prostitutke. Unatoč raznolikosti profesionalnih pozicija ženski likovi uglavnom zauzimaju niže pozicije kada je riječ o zasebnim profesijama ili političkim pozicijama (v. *Tablicu 2*).

Igre moći	Borgen –središte moći	Kuća od karata
P. Garcetti – predsjednik	B. Nyborg – premijerka	G. Wakler – predsjednik
F. Collier – potpredsjednik	B. Sejro – ministar financija* (P. Madsen – ministrica financija)	F. Underwood – potpredsjednik
E. Barrish – državna tajnica	H. Christiansen Torsten – ministar obrane	L. Vasquez – šefica osoblja predsjednika/ C. Durant – državna tajnica
A. Davis – urednik	T. Friss- glavni urednik* (P. Munk – urednica)	T. Hammerschmidt – glavni urednik* (Margaret Tilden – vlasnica Washington Herald)
S. Berg – novinarka	K. Fonsmark – voditeljica i novinarka	Z. Barns – novinarka
G. Gibbons – blogerica	H. Holm – novinarka	J. Skorsky – novinarka

▲ *Tablica 2: Hijerarhija profesionalnih pozicija u politici i novinarstvu*

Unatoč velikom broju različitih profesionalnih uloga koje ispunjavaju u analiziranom je programu uočljiva široko rasprostranjena rodna raspodjela pozicija (Garrett, 2005: 179) ranije zabilježena u istraživanjima ženskih likova. Žene često zauzimaju pozicije poput tajnica i asistentica, pritom ispunjavajući podržavajuću ulogu muških likova. Nancy, tajnica kongresnika Franka Underwooda u njegovu uredu nadzornika većine. Pričom se često ističe kako je zadužena za kupnju darova zaposlenicima, organizaciju putovanja, selekciju darova pristiglih za kongresnikov rođendan. Nakon što je F. Underwood preuzeo poziciju potpredsjednika, a na njegovoj dotadašnjoj poziciji zamijenila ga je Jackie Sharp, Nancy ostaje u istom uredu te postaje njegove „uši i oči“ otkrivši detalje privatnoga života nadzornice Frankovu savjetniku za odnose s medijima. Brigitte Nyborg (*Borgen*) zbog nekompetentnosti tajnice Sanne²⁹ zatraži njenu zamjenu, a na njenu poziciju ponovno dolazi žena. Christina Gallager (*Kuća od karata*), asistentica P. Russa nakon njegove smrti zapošljava se kao asistentica šefice osoblja predsjednika. Alice ispunjava jednaku ulogu tajnice u seriji *Igre moći*. Ženski se likovi nalaze na sličnim pozicijama u neimenovanim i epizodnim ulogama dok je jedina takva pozicija koju obnaša muškarac ona osobnoga asistenta novinarka Susan Berg.³⁰

Kada je riječ o političkim pozicijama ženski likovi uglavnom zauzimaju niže pozicije, dok je prilikom obnašanja najviših političkih funkcija čest prikaz ženskih likova koji su se na toj poziciji našli zbog neobičnih okolnosti. Primjerice, Brigitte Nyborg je neočekivano postala premijerka Danske zahvaljujući nepoštenom djelovanju M. Laugesena koji je naišao na neodobravanje javnosti i političke stranke. E. Barrish poražena je unutar stranačkih izbora od strane kasnijeg predsjednika P. Garcettija koji joj je ponudio mjesto državne tajnice. C. Dunant postala je državna tajnica pomoću zavjere F. Underwooda, koji je također predložio L. Vasquez za šeficu osoblja predsjednika.

Dok prolaze plan predstavljanja prijedloga zakona o suzbijanju seksualnoga nasilja u vojsci Claire Underwood u razgovoru s Triciom Walker govori „...*obje žene iz Bijele kuće*“ identificirajući se sukladno visokim političkim pozicijama koje obavljaju njihovi supruzi. Slično, u razgovoru koji se odnosi na tužbu Gillian naglašava kako će zahvaljujući tome što je F. Underwood potpredsjednik njena tužba protiv Claire Underwood zadobiti nacionalni publicitet.

6.2.7. Prikaz obitelji

Jednako kao i prikaz profesionalnih uloga ženskih likova promjenio se i prikaz obiteljskoga života. Od ženskih se likova više ne očekuje da budu primarno kućanice i majke, da budu u braku ili imaju djecu. Prijateljstva zauzimaju značajniju ulogu u portretiranju postfeminističkih likova dok obitelj postaje manje važna u ostvarenju sreće ženskih likova (Ortego Roussell, 2013: 23).

²⁹ Sanne se, na zahtjev premijerke Brigitte Nyborg, ponovno vraća na istu poziciju u 5. epizodi II sezone

³⁰ Russ (*Igre moći*: 4/6)

Mnoštvo je prikazanih ženskih likova koji nisu portretirani kao supruge i majke, već se umjesto toga ističe njihova profesionalna pozicija. Isticanje prijateljstva ipak je rijede prisutno od naglašavanja značenja obitelji. Kada se radi o likovima čija je bračna i majčinska uloga naznačena tada je često prisutna problematika ispunjavanja takvih uloga, osobito se često naznačava negativan utjecaj obnašanja određene političke pozicije moći. U značajnoj se mjeri obiteljski život ističe u dramskoj seriji *Borgen – sjedište moći* i miniseriji *Igre moći* u kojima velik dio narativa zauzimaju nastojanja glavnih ženskih likova da ispune majčinsku ulogu obnašajući i određenu političku funkciju. B. Nyborg u prvim epizodama *Borgena* prikazana je kao brižna majka u sretnom braku koji se raspada njenim čestim izbivanjem i odsutnošću nakon dolaska na premijersku funkciju. Majčinska je uloga izvor brojnih zapleta u *Igrama moći* gdje je E. Barrish prikazana čestim preplitanjima obiteljskih i profesionalnih dvojbi.

Osobito se problematičnim smatra izostanak takvih prikaza kada su u pitanju muški likovi na vodećim pozicijama. Iako je prikaz nastojanja ispunjenja majčinske uloge vezan uz postfeministički prikaz ženskih likova ovakva je reprezentacija ženskih likova povezana s tradicionalnim razumijevanjem privatne sfere kao ženskoga područja djelovanja. Sličan je prikaz prisutan i u liku Linde Vasquez (*Kuća od karata*) koja u razgovoru s potpredsjednikom Underwoodom otkriva kako njen sin nije upisan na željeni fakultet zbog njezinoga izbivanja uzrokovanoga obujmom posla koju zahtijeva njena profesionalna pozicija. Ponekad je kod likova koji nisu prikazani unutar obitelji, već je naglašena njihova profesionalna ambicija, istaknuta njihova želja za obiteljskim životom ili su naglašene negativne strane takvoga odabira. Susan Berg, portretirana kao ambiciozna novinarka čiji je posao primarna okupacija, u razgovoru s Douglasom Hammondom, šefom osoblja državne tajnice ističe kako, dok je ona gradila karijeru, ostali su osnovali obitelj, što je čini tužnom. Svoju odluku o neimanju djece preispituje i Claire (*Kuća od karata*), a Katrine (*Borgen*) unatoč neprestanom isticanju profesionalne karijere odlučuje zasnovati obitelj, unatoč prvotnom opiranju njezinoga partnera. Takva se reprezentacija ženskih likova unutar analiziranoga političkoga fiktivnoga programa podudara s ranijim istraživanjima gdje se povezanost žena s privatnom sferom domaćinstva javlja kao najistaknutiji stereotip (Tešija i sur, 2014: 337).

6.3. Profesionalno neprijateljstvo, obiteljska neslaganja i rijetka prijateljstva

Važno je istaknuti kako se u promatranom političkom fiktivnom programu pojavljuju različiti oblici ženske povezanosti. Najmanje je istaknutih prijateljstava među ženskim likovima, dok se njihova povezanost uglavnom temelji na profesionalnom, često negativnom, odnosu. Također, analizom je utvrđeno kako su i kod obiteljske povezanosti često izražene negativne značajke toga odnosa, osobito u prikazanim odnosima majka i kćeri. Kao što je napomenuto, odnos ženskih likova moguće je podijeliti na nekoliko većih kategorija:

(1) profesionalan odnos ili odnos temeljen na nekoj vrsti profesionalne suradnje

Česta veza među ženskim likovima, osobito kad su u pitanju političke serije *Borgen* i *Igra moći* u kojima vodeći ženski likovi obnašaju visoke političke funkcije, jest veza između novinarkinje i političarke. Najistaknutiji takav odnos jest onaj između televizijske novinarkinje Katrine Fonsmark i Brygitte Nyborg te novinarkinje *Washington Posta* Susan Berg i državne tajnice³¹ Elaine Barrish. U odnosu K. Fonsmark i B. Nyborg često je prisutna kritička usmjerenost, osobito od strane novinarkinje i televizijske voditeljice, temeljena na često izražavanom narativnom motivu razumijevanja funkcije medija kao nadzornika vlasti³² u priči *Borgena*. Glavnina komunikacije Brigitte i Katrine odnosi se na televizijske intervjuje u kojima Nyborg sudjeluje kao premijerka te medijske konferencije. U *Igrama moći* često se ističe negativna medijska pokrivenost Elaine kao tadašnje supruge američkoga predsjednika, na temelju koje je, pišući o nevjeraama B. Hammonda, Susan Berg prije petnaestak godina dobila Pulitzer. Novinarka feminističkih stavova, autorica knjige koja govori o četvrtom valu feminizma najčešće kritizira Elaine zbog njenoga ostanka uz supruga unatoč njegovoj nevjeri. Iako se nastoji odmaknuti od takvih članaka komunikacija S. Berg i E. Barish uvelike se, temeljem njihovih profesionalnih uloga, odnosi na muške likove koji su prisutni u seriji.

Profesionalna suradnja Claire i Evelyn, dugogodišnje voditeljice *Clean Water Initiativea*, prekinuta je otkazom kada je C. Underwood, CEO nevladine organizacije, tražila od Evelyn da otpusti velik broj radnika te od nje naposljetku zatražila da napusti organizaciju zbog neslaganja sa smjerom kojim CWI kreće (Kuća od karata, I, 1-2). C. Underwood i G. Cole³³ uspješno su profesionalan odnos prekinule nakon tužbe koju je Gillian podigla protiv Claire zbog otkaza za koji je tvrdila kako je dobiven zbog njezine trudnoće, a s ciljem odustajanja od tužbe Claire joj je propustila CWI. Isti se odnos pojavljuje između nekoliko likova *Kuća od karata*, poput onoga prve dame Tricie Walker i Claire Underwood koje surađuju na prijedlogu zakona za suzbijanje seksualnih prijestupa u vojsci, jednako kao i s Megan Hennasey.

(2) obiteljska povezanost

Među obiteljskim vezama ženskih likova najčešće su prikazani odnosi majka i kćeri. Najzastupljeniji je takav odnos prisutan u narativu *Borgena* koji prikazuje obiteljsku povezanost premijerke Brigitte Nyborg i njene kćeri Laure. Osobito zastupljen u posljednjim epizodama druge sezone, u kojima je često neprisutnost premijerke zamijenjena njenim privremenim odstupanjem političke pozicije. Jednako kao i u portretiranju ostalih odnosa majki i kćeri, često je istaknuta

³¹ u narativu *Igra moći* E. Barrish obnaša političku funkciju državne tajnice, no otvorenim završetkom prve sezone ostavlja se mogućnost njene predsjedničke kandidature

³² „Paradigma podjele vlasti polazi od pretpostavke da mediji u demokraciji imaju funkciju kritike i nadzora. Mediji se u tom kontekstu razumiju kao *četvrta vlast* koja čini protutežu, odnosno nadzorna je instanca triju ostalih vlasti (zakonodavne, izvršne i sudske)” (Kunczik, Zipfel, 2006: 57-58)

³³ osnivačica neprofitne organizacije Worldwell te kasnije zaposlenica CWI

problematična strana toga odnosa. Laura majci često prebacuje zanemarivanje majčinske uloge uslijed obnašanja profesionalne pozicije. Primjerice, Laura majci, kada njen mlađi brat Magnus traži pomoć oko pronalaska knjige, viče Brigitte „*ti si mu majka*”, ističući kako često ona mora ispunjavati tu ulogu. Međutim, prikaz njihova odnosa promijenjen je nakon Laurinoga psihičkoga sloma i smještanja u ustanovu za liječenje kada je Brigitte mnogo češće prikazana kako brine o kćeri, mnogo više vremena provode razgovarajući, te je njihov odnos prikazan znatno pozitivnijim.

Slično, komunikacija državne tajnice Elaine Barrish i njene majke Margaret (*Igre moći*) često uključuje međusobno kritiziranje. Često prebacujući majci njene nekonvencionalne stavove te nedovoljno podupiranje tijekom djetinjstva, Elaine često diskutira s majkom koja je prikazana kao njen najveći kritičar. Nakon objave razmatranja predsjedničke kandidature Elaine govori majci „*Do sada sam se trebala naviknuti, no zaista sam šokirana tvojom jučerašnjom negativnošću*”.³⁴ Ipak, u kasnijem razgovoru unutar iste epizode Margaret podupire Elaine, govoreći da će, ukoliko se ne kandidira, biti nesretna te će pritom svi drugi biti nesretni.

Značajno slabijom dubinom portretiran je odnos novinarki K. Fonsmark i Susan Berg s njihovim majkama,³⁵ koji se također odnosi na suprotstavljene stavove. U oba su odnosa majke prikazane kao zagovarateljice stavova tradicionalne ženskosti o obiteljskoj ulozi žene, dok novinarka prikazuje kao profesionalno ambiciozne žene. Na jednak je način prikazan odnos političke novinarka i komentatorice Hanne Holm i njene dvadesetpetogodišnje kćeri,³⁶ koje gotovo da i ne razgovaraju jer je za vrijeme kćerina djetinjstva Hanne radila kao dopisnica u Parizu te je skrbništvo dodijeljeno njenom bivšem suprugu.

(3) prijateljstvo

Naznake prijateljstva moguće je pronaći u *Igrama moći*. Razvojem narativa otkrivamo kako se, unatoč čestim kritikama državne tajnice, Susan Berg divi njenoj odlučnosti (I, 3) dok u posljednjim epizodama među njima raste razina povjerenja. Motiv prijateljstva prikazan je i u odnosu Elaine i Diane Nash, sutkinje Vrhovnoga suda. Ipak, njihov je odnos uvelike portretiran kao mentorstvo, dok se *prijateljstvo* ističe u verbalnoj komunikaciji likova. Na jednak je način prikazan i odnos kongresnice Jacqueline Sharp i Lorrie Tate koje su prikazane isključivo u poslovnom okruženju, iako se verbalnom komunikacijom drugih likova naglašava njihov prijateljski odnos. Katrine F. i Hanne H., osim profesionalnoga odnosa, razvijaju dublju povezanost. Iako su često prikazane kako komuniciraju na poslu, zajedno izvješćujući o različitim političkim novinarskim pričama dijeleći jednaka profesionalna uvjerenja, jedini su ženski likovi *Borgena* koji su, osim profesionalnoga

³⁴ Margaret ističe (I, 3, 14:31-16:04) „*Šokantno je bilo to što ti se netko u ovoj obitelji usudio reći istinu...*”

³⁵ obje su neimenovani ženski likovi. Stoga, komunikacija majki i kćeri, koje igraju značajnije uloge unutar analiziranoga političkoga programa, ne zadovoljavaj prvi uvjet *Bechdel testa*

³⁶ kći Hanne Holm nije prikazana ni jednom u analiziranoj političkoj seriji. Razgovarajući s Katrine Fonsmark, Hanne otkriva informacije o njihovu odnosu

odnosa, prikazani u odnosu izvan radnoga mjesta. Rachel Posner, nakon preseljenja u Maryland susreće Lisu, a njihovo se prijateljstvo odnosi na zajedničko sudjelovanje u radu crkvene zajednice. Nakon nekoga vremena, Lisa se doseljuje k Rachel, a razvijanjem povjerenja dva ženska lika upuštaju se u romantičnu vezu³⁷, koju, na zahtjev Duga Stampera, Rachel prekida radi Lisine sigurnosti.

Privid prijateljstva vidljiv je u odnosu prve dame Patricie Walker i potpredsjednikove supruge Claire Underwood. Druga sezona *Kuće od karata* sadrži njihove brojne razgovore koji su primarno vezani uz problematiku braka predsjednika. Tražeći savjet Tricia se često obraća Claire koja joj preporučuje bračnoga savjetnika. Motiv izdaje prijateljstva izražen je iskorištavanjem informacija o sastancima od strane Clairinoga supruga F. Underwooda kako bi pokazao predsjednikovu nesposobnost obnašanja visoke političke funkcije. Važno je napomenuti kako je C. Underwood često prikazana u sličnim odnosima s drugim ženskim likovima često takav odnos iskorištavajući za ostvarenje ciljeva koje dijeli sa suprugom.

Unutar analiziranoga političkoga programa više je puta verbalnom komunikacijom likova naglašena nemogućnost održavanja prijateljstava u političkoj sferi. Primjerice, značajan je razgovor B. Nyborg i njenoga mentora i stranačkoga potpredsjednika kada joj, nakon izbora, govori kako u Borgenu ne može imati prijatelje. Slična je pretpostavka iznesena u razgovoru Katrine Fornsmark i premijerke (Borgen, I, 7, 53:25-54:15). U epizodi koja se odnosi na prisluškivanje prostorija slobodarske stranke u javnost je dospjela i snimka stara nekoliko godina na kojoj predsjednica stranke govori dvojici mladića kako bi trebali oteti djecu tadašnjega premijera Larsa Hesselboea. Kada Katerine upita premijerku o utjecaju toga događaja na odnos s A. S. Linderkrone B. Nyborg odgovara: „*ako ste osobno pogođeni slučajevima koji uključuju prijatelje u Borgenu, ne možete biti dobar premijer*”. Također, u razgovoru sa S. Berg Elaine Barrish ističe: „*... teško je sklopiti poznanstva u Washingtonu, upoznati nekoga kome možeš vjerovati. Iz nekog je razloga još teže sa ženama, iako mi se uvijek činilo da bi trebalo biti suprotno*”. (Igre moći, I, 3, 40:23-42:00).

6.4. Dašak humanosti.³⁸ Majke u muškošću određenoj politici

Analizom je utvrđena prisutnost sva tri navedena rodna narativna okvira u portretiranju ženskih likova koji se nalaze na pozicijama političke moći: (1) razumijevanje dolaska žene na političku poziciju moći kao *prijelomnicu*, (2) model prikaza žene kao *outsajdera* te (3) *nosioca promjene*.

Ipak, okviri su u različitoj mjeri prisutni u seriji američke i danske produkcije te je na jednak način rodna različitost prezentirana kao pozitivna te prikazana kao otežavajuć identitet djelovanju

³⁷ jedini ženski likovi unutar analiziranoga političkoga programa, osim Diane Nash (*Igre moći*) i njene partnerice, prikazani u lezbijskoj vezi

³⁸ sintagma kojom M. Laugesen u epizodi (II, 10) opisuje učinak žena u političkoj i gospodarskoj sferi dovodeći u pitanje mogućnost obnašanja visokih pozicija moći

unutar političke sfere. Takav se negativan prikaz primarno odnosi na portretiranje majčinske uloge. Ženskost je negativno povezana s političkim djelovanjem u *Borgenu*, dok je ženskost portretirana kao pozitivna karakteristika ženskoga lika u *Igrama moći*, iako je takav prikaz fabulom kritiziran. Okvir (4) *populizma*, kojim je pružen politički kontekst kojim je određeno djelovanje ranije istaknutih okvira kao pozitivnih ili otežavajućih za žene na političkim pozicijama moć, sugerira kako su zadane okolnosti političke sfere podupirajuće trima okvirima.

6.4.1. Borgen

Narativni okvir *proboja* barijera tradicionalnoga političkoga konteksta prisutan je u portretiranju Brigitte Nyborg kao prve žene na političkoj poziciji premijera Danske. Ipak, ovaj je rodni okvir u manjoj mjeri temeljen na rodnoj različitosti B. Nyborg već je uglavnom utemeljen u političkom stajalištu stranke Umjerenjaka i njihovoj marginalnoj poziciji unutar prezentirane političke elite gdje je također uočen i okvir *populizma* utemeljen u zasićenju građana dosadašnjim političkim vodstvom Danske.

Kao dio manje stranke lijevoga centra, koja tek udruživanjem s laburistima kao jednom od dvije vodeće stranke danskoga političkoga sustava može stupiti na vlast, Brigitte je portretirana kao *outsajder*. Javno izjavljujući svoj stav prema imigrantima kandidat za danskoga premijera Michael Laugesen izgubio je potporu stranke Umjerenjaka. U intervjuu na nacionalnoj televizijskoj postaji Brigitte je zamoljena komentirati njegove izjave gdje je istaknula da ukoliko ne promjeni svoj stav, Laugesen više nema potporu njene stranke. Pozicija B. Nyborg kao *outsajdera* utemeljena na marginalnoj poziciji njene stranke, jednako kao i rodni okvir nositelja *promjene*, istaknuta je razgovorom sa savjetnikom za medije K. Juulom koji joj je ponudio informacije štetne za političkoga oponenta, trenutalnoga premijera. „Misliš da sam toliko pokvarena? -Nikad si ne bih oprostila da na vlast dođem na takav način” ističe Brigitte odbijajući, nakon čega Kasper iznosi sumnju u zauzimanje takve pozicije izborima³⁹ (Borgen, I, 1). Okvir *outsajdera* izražen je osobito kroz prvotni nedostatak ambicioznosti B. Nyborg kao vođe stranke Umjerenjaka te dogovorom supružnika o petogodišnjem razdoblju koje svatko dobiva za ostvarenje profesionalne karijere. Razgovarajući sa suprugom Phillipom o mogućem ishodu skorašnjih izbora Brigitte govori kako će odstupiti s mjesta predsjednice stranke ne osvoje li jednak broj mjesta u parlamentu, odnosno da će podnijeti trenutnu ostavku dobiju li manji broj zastupnika.

Takvo se portretiranje Nyborg podudara s ranije istaknutom negativnom povezanošću ambicije i morala. Tijekom razvoja narativa i određenih političkih pitanja s kojima se suočava, osobito pokušajem djelovanja na Amira Diwana, vođu Zelene stranke, s ciljem utjecaja na njegovu odluku o podupiranju paketa reformi kojim premijerka nastoji postići konsenzus među blokovski

³⁹ „U tom slučaju, sumnjam da ikada budeš”

podijeljenim strankama danskoga parlamenta. Puštajući u medije informaciju o njegovoj strasti za oltajmerima, njen je moral narušen, te svojim odlukama počinje sličiti negativnije portretiranim političarima koji je okružuju. Svojevrsno iskupljenje pronalazi priznavanjem svoga čina Amiru, koji joj odvrća kako je u početku dvojio „*nije li preosjetljiva za obnašanje funkcije premijera, no pokazalo se kako to nije tako*” (Borgen, II, 5, 55:55-56:60).

U finalnoj debati, gdje su kandidati komunicirali svoje poruke biračima, Laugesen je pokazao račun koji dokazuje kako je tadašnji premijer Lars Hesselboe službenom kreditnom karticom platio privatne troškove svoje supruge. Javnost, jednako kao i stranka, osudili su taj potez Laugesena koji je izbačen iz stranke. Upravo je ovdje stvoren politički vakuum pomoću kojega je, osim svoga iskrenoga govora⁴⁰ u debati u kojemu se gotovo dvije minute obraća gledateljima, Nyborg zadobila velik broj glasova birača. Okvir *outsajdera* nastavljen je nastojanjima osnivanja koalicijske vlade te komentarima političara o tome kako Brigitte ne zna što radi. U istu svrhu iskorišten je i obiteljski odnos s djecom gdje je njen suprug predstavljen kao autoritet. Čak je i S. Agge, vođa stranke suprotnih stajališta napomenuo kako, prilikom pregovaranja o ministarstvima i stvaranju koalicijske vlade potrebno „*podići glavu od stola*”, upozoravajući na nedovoljnu oštrost i odlučnost B. Nyborg. Ovdje je jasno korišten okvir *outsajdera*, osobito povezan s rodnom podjelom kao karakteristikom tradicionalne ženskosti čime je blagost i neodlučnost prikazana kao suprotnost sposobnosti koja se od političara zahtijeva. Također, ovaj je okvir uvelike istaknut i u posljednjim epizodama druge sezone kada Brigitte zbog bolesti kćeri privremeno odstupa s premijerskoga mjesta čime se u javnosti podiže pitanje sposobnosti žena da obnašaju visoke političke funkcije. Ujedno, tematika posljednje epizode podupire sveobuhvatan narativ Borgena koji je često vezan uz podjelu privatnoga i političkoga, njihova preplitanja te sugeriranjem kako, kada su u pitanju ženske osobe, nije moguće odvojiti dvije sfere.

Najizraženiji rodni tematski okvir povezan s političkim djelovanjem jest onaj prikaza ženskoga lika kao *donosioca promjene* koje je povezan s drugim, ne toliko istaknutim, okvirom *outsajdera*. Tijekom prve epizode Brigitte Nyorg Christansen prikazana je kao supruga i majka, manje zainteresirana za političko djelovanje. Njena odjeća također je korištena kao simbol kojim se naglašava njeno odudaranje od ostatka političkih kandidata koji sudjeluju na izborima. Nyborg nije poslušala savjet svoga savjetnika za medije Kaspera Juula o odjeći koju bi trebala nositi u završnoj debati, već je za svoje sudjelovanje odabrala ružičastu haljinu čime se također naglašava njena različitost. Odbijanje korištenja Hesselboeovoga računa za stjecanje političke prednosti u nadolazećim izborima također je povezano s ovim narativnim okvirom. Komentirajući takvu odluku B. Nyborg, K. Jull i M. Laugesen govore kako se takav način djelovanja ne podudara s njenim poštenjem. Prilikom izlaska pred publiku nakon proglašenja pobjede na izborima Brigitte razgovara

⁴⁰ Brigitte odbacuje unaprijed pripremljen govor, što i naglašava u debati

s mentorom i potpredsjednikom stranke B. Sejrøm koji govori „*ovo je jednostavno početak nečega novoga. Idi ondje zahvali im i vodi ih, jer oni tako žele. –Što ako ne znam kako? –Naučit ćeš putem*” čime je izražena njena nesigurnost preuzimanjem vlasti. Također, u seriji se često koristi izraz *gospođica dobrica*, kojim se, zajedno s raspodjelom narativnih funkcija likova, ističe moralna superiornost premijerke. Okvir prikaza političarke kao *donosioca promjene* vidljiv je u različitim političkim pitanjima i krizama koje su prezentirane narativom serije. Primjerice, ratom u Kharunu (II, 7-8) naglašena je politička volja B. Nyborg unatoč naglašavanju njenih suradnika kako pronalaženje rješenja kojim bi se postigao mirovni sporazum u Kharunu nije pitanje koje zahtijeva političku uključenost danske vlade.

Okvir *populizma*, koji se odnosi na prikaz političara kao „nedostižnih lažaca nezainteresiranih za rješavanje svakodnevnih problema pojedinaca” (Cardo, 2011: 6) pruža političko okruženje kojim je B. Nyborg pozitivno portretirana okvirom *outsajdera* kao pripadnica stranke lijevoga centra, te osobito kao *donosioc promjene*, te je njenim dolaskom na poziciju premijera pozitivnim prikazano rušenje tradicionalnih barijera političkoga konteksta. Okvir je osobito izražen prvotnim prikazom Brigitte kao supruge i majke čime se podupire ideja razumijevanja lika kao obične građanke, a ne dijela političke elite.

Ipak, rodna je različitost Brigitte Nyborg u znatnoj mjeri postavljena kao prepreka njenom političkom djelovanju što se prvenstveno očituje okvirom *outsajdera* kojim je premijerka na početku serije predstavljena kao preblaga i nježna. Dvostruka negativna povezanost javne i privatne sfere također je prisutna unutar prikaza B. Nyborg – isticanjem majčinstva i nemogućnosti istovremenoga obavljanja uloge premijerke i majčinske uloge rodni okvir prikaza žena u političkoj sferi čine prepreku u razumijevanju izvršavanja obveza koje pozicija političke moći zahtijeva. Osim razvojem narativa isto se naglašava verbalnom komunikacijom likova koji ističu kako je Brigitte dobra majka, no pitanje je može pritom obavljati i dužnost premijera.

6.4.2. Igre moći

Okvir *outsajdera* prisutan je na samom početku miniserije kada se prikazuje razdoblje nakon gubitka predizbora, kada televizijski novinar govoreći o pljesku kojim je dočekan Elaine Barrish ističe kako je takav doček uobičajeno namijenjen njenom suprugu Budu. Ipak, Barrish nije predstavljena kao *outsajder* u političkoj sferi, jer se nekoliko puta tijekom sezone naglašava njezina politička angažiranost – kao guvernerke Illinois, potpomaganja prava žena te predlaganje sutkinje Vrhovnoga suda, taj je okvir prezentiran negativnim javnim mnijenjem vezanim uz predsjedničku kandidaturu protagonistkinje. Nekoliko se puta tijekom serije ističe kako je javnost Elainene motive predsjedničke kandidature pogrešno tumačila kao osobnu ambiciju i sebičnost. Sutkinja D. Nash, Elainina fakultetska profesorica, mentorica i prijateljica, ističe kako „*ambicija bolje pristaje*

muškarcima” (I, 3, 22:51-24:34). Važno je napomenuti kako je obnašajući funkciju državne tajnice, koju joj je ponudio protukandidat i predsjednik Garcetti, Elaine zadobila simpatije javnosti te je njena popularnost izrazito velika, no prilikom najave ponovne kandidature protiv trenutnoga predsjednika verbalnom komunikacijom likova naglašava se ponovno razumijevanje ambicije kao negativne, u javnosti koja neće vidjeti njenu dobrotu već sebičnost.

Okvir *prijelomnice*, jednako kao i u narativu *Borgena*, vidljiv je isključivo u govoru Elaine Barrish nakon poraza u stranačkim izborima kojega su pratile mnoge djevojke i mlade žene ističe „...*Nemojte biti obeshrabrene. Kao što ja stojim ovdje – i zbog toga što stojim ovdje, jednoga će dana jedna od vas biti predsjednica Sjedinjenih Američkih Država*”. Sukladno ovom okviru Elaine je predstavljena kao žena koja je utrla put budućim ženama na političkoj poziciji predsjedništva.

Ponovno, okvir žena kao nositelja *promjene* izražen je kroz oprečnost E. Barrish i predsjednika P. Garcettija te osobito potpredsjednika F. Colliera. Nemoralnost utjelovljena u liku potpredsjednika, jednako kao i Garcettijeva politička neodlučnost, jesu ono čime se opravdava ambicija E. Barrish. Barrish u razgovoru sa sutkinjom Vrhovnoga suda D. Nash ističe kako njena želja za ponovnom predsjedničkom kandidaturom ponajprije proizlazi iz njenoga „*čvrstoga uvjerenja o onom što je ispravno*”. Problem razumijevanja osobne ambicije uklonjen je smrću predsjednika na čiju je poziciju trebao doći dotadašnji potpredsjednik, čime je Barrish omogućen prostor za predsjedničku kandidaturu.

Unatoč negativnom razumijevanju političkih ambicija E. Barrish okvir *populizma* odnosi se na ideju predstavnštva naroda i zastupanja njegovih interesa, što državna tajnica često predbacuje predsjedniku Garcettiju.⁴¹ Državna tajnica često je jedina osoba unutar prezentirane političke elite koja zastupa interese građana, što je osobito vidljivo u dvije političke krizne situacije koje se javljaju unutar analiziranoga narativa političke miniserije čime su povezani okviri *prijelomnice* i *nosioca promjene*.

Rodni okviri, jednako kao i u *Borgenu*, dijelom potpomažu prikaz E. Barrish kao sposobne političarke što je osobito vidljivo povezanošću okvira *prijelomnice* i *promjene* s rodom, izraženim kao odrednicom koja utječe na moralnije političko djelovanje u odnosu na muške uloge predsjednika i potpredsjednika. Narativom se ističe mogućnost boljega i moralnijega obnašanja političke dužnosti žena. „*Toliko mi zlo... od ega muškaraca. Zlo mi je od muškaraca. Jednom – samo jednom – voljela bih postići nešto u ovom gradu bez da moram svu svoju energiju navigirajući kratkovidnim, sebičnim, samousmjerenim i, oh, krhkim egima muškaraca koji usisavaju sav kisik u ovome gradu. Toliko mi je zlo od toga, Douglas, da bih mogla povraćati danima*” ističe Elaine.

Jednako tako unutar narativa *Igara moći* ženstvenost je pozitivno povezana sa sposobnošću

⁴¹ „*Jednoga dana, gospodine, bilo bi lijepo raditi za čovjeka koji me pobijedio.*” (I, 1)

državne tajnice. Umjesto prikaza sposobnoga ženskoga lika, čiji se izgled i ženstvenost, unatoč tome što predstavljaju standard ili čak ideal, prikazuju sporednima kompetenciji, narativ izravno povezuje ženstvenost i objektifikaciju tijela (Wales, 2013: 77). Prilikom održavanja pregovora za život novinara zatočenih od strane vođe Irana Elaine je morala pronaći novo mjesto sastanka zbog čega joj je bila potrebna pomoć turskoga veleposlanika koji je zauzvrat tražio večeru s državnom tajnicom (I, 1).

Rodno portretiranje ponovno negativno povezuje majčinstvo i obnašanje političke dužnosti čime je izražena negativna povezanost privatnoga i političkoga, jer su političke odluke državne tajnice često podređene privatnima. Isto je izraženo profesionalnom pozicijom šefa osoblja njezinoga sina Douglasa, koji informacije o ostavci državne tajnice daje Bergovoj, smatrajući kako će majčina kandidatura naštetiti njihovoj obitelji. U prvoj je epizodi prikazana potreba Elaine Barrish da zaštiti svoga sina, iznad interesa karijere, kada novinarki daje pristup pod prijetnjom objave informacija o pokušaju samoubojstva njenoga sina (Wales, 2013: 56). U epizodi *Izgubljeni dječaci* Elaine govori svom bivšem suprugu „*odabrali smo, Bud, stavili smo svoje ciljeve za ovu zemlju ispred dobrobiti našega djeteta i morat ćemo s time živjeti do kraja života*”. Suprotno, Bud ističe preuzimanje odgovornosti sina za vlastite postupke, dok Elaine govori: „*trebala sam spakirati stvari i otići iz DC-a čim su započeli problemi*” čime se sugerira kako je briga za sinovu dobrobit primarno njena odgovornost (Wales, 2013:57). Slično se ističe i razgovorom S. Berg gdje, govoreći o odustajanju od predsjedničke kandidature, Elaine kao jedan od razloga navodi i dobrobit svojih odraslih sinova ističući kako je prvenstveno majka. „Portretiranje Barrish kao zaštitnički nastrojene majke može se gledateljima činiti pozitivnim, šalje negativnu poruku glasačima o mogućnostima žena da budu posvećene profesionalnoj ulozi, sugerirajući kako biti dostatna majka zahtijeva cijeloživotnu predanost toj ulozi iznad svega ostaloga, te portretirajući predanost majčinstvu koja direktno utječe na njena profesionalna djelovanja” (Wales, 2013: 57-58).

7. Zaključak

U analiziranom političkom fiktivnom programu žene temeljem dodijeljenih uloga zauzimaju različite narativne funkcije. Unatoč velikom udjelu koji komunikacija ženskih likova zauzima unutar analiziranoga programa gotovo 40 % epizoda političke fikcije ne ispunjava treći uvjet *Bechdel testa* čime se ističe važnost i pozicija dodijeljena muškim likovima, osobito kada je riječ o političkoj sferi. Tematikom razgovora koji zadovoljavaju tri uvjeta *Bechdel testa*, vezanih uglavnom uz privatnu sferu, istaknuto je tradicionalno razumijevanje politike i žena kao suprotnih. U analiziranom političkom fiktivnom programu žene su portretirane tradicionalnim poimanjem ženskosti jednako kao i postfemisitičkim prikazom. U različitim se područjima oba prikaza miješaju. Osobito je naglašen postfemisitički prikaz u području seksualnosti ženskih likova i različitim profesionalnim ulogama, dok je tradicionalan prikaz ponajprije istaknut narativnom funkcijom likova, njihovom kulturološkom pozicijom i uvidom u emocije. Iako su ženski likovi prikazani na različitim profesionalnim pozicijama, negativnim se smatra uobičajen prikaz ženskih likova na nižim pozicijama autoriteta u odnosu na muškarce kada je riječ o određenim zasebnim područjima, osobito najvišim političkim položajima.

Objašnjavajući popularnost *Borgena* Brigitt Eriksson (2013: 86-87) ističe usredotočenost na likove i ženske perspektive, problematiziranje donošenja odluka i održavanje ravnoteže između idealizma, pragmatizma i osobnih želja u političkoj sferi i življenja vlastitoga života, uključujući dileme očuvanja ravnoteže profesionalne uloge i obitelji, očuvanja obitelji i roditeljstva. Preplitanjem privatnoga i političkoga, prikazom žena u tradicionalno muškoj sferi reprezentirana je politika s ljudskim, čak ženskim licem, privatni i demokratski troškovi želje za vlašću.

Analiza političkoga fiktivnoga programa pokazala je razumijevanje političke sfere kao tradicionalno muškoga područja u kojemu su žene prikazane kao iznimke i nepripadajući subjekti, te su često, unoseći „*dašak humanosti*” u političko djelovanje, tek prebačene u muškošću određenu političku sferu. Rodno portretiranje ženskih likova, pomoću okvira *outsajdera*, *prijelomnice*, i *nositelja promjene* na vodećim pozicijama političke moći također doprinosi negativnom razumijevanju političarki koje su prezentirane kao nepripadajuće i različite. Tradicionalna rodna podjela privatnoga i političkoga prikazana je političkim pozicijama moći koje onemogućavaju izvršavanje uloga povezanih s privatnom sferom, osobito kada je riječ o majčinstvu. Problematičnim se osobito smatra povezivanje privlačnosti političarke s obnašanjem određene političke funkcije čime se rod izravno povezuje s političkom učinkovitošću. Prikaz žena kao moralnijih likova također doprinosi tradicionalnom razumijevanju ženskosti, te se unatoč tom pozitivnom prikazu često izostavlja prikaz njihove stručnosti.

Važno je napomenuti kako je televizijska fikcija jednako proizvod političke kulture, kao što je u mogućnosti utjecati na tu kulturu (Wales, 2013: 13) te je politički fiktivni program uključen u

dugotrajnu raspravu o položaju i uključenosti žena u političku sferu (Wales, 2013: 6). Uzimajući u obzir promjenjivost konvencija žanrova, intertekstualnost i razvoj rasprave rodne ravnopravnosti potreban je zajednički rad medijskih stručnjaka, informativnih glasila te produkcijske djelatnosti kako bi se promijenio stereotipiziran prikaz žena te se doprinjelo normaliziranju prisutnosti žena u političkoj sferi umjesto isticanja neobičnosti takve pozicije temeljem tradicionalnoga razumijevanja muškošću određenoga političkoga i privatnoga određenoga ženskošću.

8. Literatura:

- Cardo, Valentina (2011) The Amazing Mrs Politician: Popular Culture and Woman in the Politics. *Parliamentary Affairs*, 64 (2): 311-325.
- Carter, Cynthia (2011) Sex/Gender in the Media: From Sex Roles to Social Construction and Beyond. U: Ross, Karen (ur.) *The Handbook of Gender, Sex and Media* (str. 365-382). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Carter, Cynthia i Linda Steiner (2004) Introduction to Critical Readings: Media nad Gender. U: Carter, Cynthia i Linda Steiner (ur.), *Critical Readings: Media and Gender* (str. 1-10). Berkshire: Open University Press.
- Corner, John i Kay Richardson (2008) Political Culture and Television Fiction. *European Journal of Cultural Studies*, 11 (4): 387-403.
- Emons, Pascale, Fred Wester i Peer Scheepers (2010) "He Works Outside the Home; She Drinks Coffee and Does the Dishes" Gender Roles in Fiction Programs on Dutch Television. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54 (1): 40-53.
- Engelstad, Audun (2008) Watching Politics The Representation of Politics in Primetime Television Drama. *Nordicom Review*, 29 (2): 209-324.
- Eriksson, Birgit (2013) Pure and Public, Popular and Personal and the Inclusiveness of Borgen as a Public Service Blockbuster. *Akademisk kvarter*, 7: 80-92.
- Garett, Laura K. (2005) Women of The West Wing: Gender Stereotypes in the Political Fiction. U: Fahy, Thomas (ur.) *Considering Aron Sorkin: Essays on the Politics, Poetics and Sleight of hand in the films and television series* (str. 179-192). Jefferson: McFarland & Co Inc (0100).
- Gauntlett, David (2005) *Media, Gender and Identity*. London: Routledge.
- Gillespie, Marie (2006) Narrative analysis. U: Gillespie, Marie i Jason Toynbee (ur.) *Analysing Media Texts* (str 79-117). New York: Open University Press.
- Kahlenberg, Susan G. (1995) *Character Portrayals on Prime-Time Television: A content Analysis*, University of Delaware.
- Knežević, Svjetlana i Viktorija Car (2011) Žene u televizijskim vijestima – analiza središnjih informativnih emisija HTV-a, RTL-a i Nove TV. *Medijske studije*, 2 (3-4): 76-93.
- Kosanović, Silvana (2008) Suvremene muško-ženske konstrukcije u američkim televizijskim serijama Seks i grad, Kućanice i Vatrene dečki. *Medijska istraživanja*, 14 (2): 87-102.
- Kunczik, Michael i Astrid Zipfel (2006) *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*. Zagreb: Zaklada Freidrich Ebert
- Leinert-Novosel, Smiljana (1999) *Žena na pragu 21. stoljeća: između majčinstva i profesije*. Zagreb: Ženska grupa TOD i EDAC.
- McQueen, David (2000) *Televizija Medijski priručnik*. Beograd: CLIO.
- Mulvey, Laura (1975) Visual Pleasure and Narrative Cinema. *Screen*, 16 (3): 6-18.
- Neuendorf, Kimberly A. (2002) Defining Content Analysis. U: Neuendorf, Kimberly A. (ur.), *The Content Analysis Guidebook* (str.1-25). London: SAGE Publications.
- Pompper, Donnalyn (2003) The White Wing White House Narratives That Journalism Cannot Tell. U: Rollins, Peter C. i John O' Connor (ur.), *The West Wing: The American Presidency As Television Drama* (str. 17-32). Syracuse: Syracuse University Press.
- Tešija, Jelena, Viktorija Car i Josip Šipić (2014) The Analysis of Female Characters in the Pula

- Film Festival Award-Winning Films 1992-2011. U: Mirajana Adamović i sur (ur.), *Young Women in Post-Yugoslav Societies: Research, Practice and Policy* (str. 321-356). Sarajevo, Zagreb: Institute for Social Research in Zagreb, Human Rights Centre, University of Sarajevo.
- Van Zoonen, Liesbet (1994) Research Methods. U: Van Zoonen, Liesbet (ur.), *Feminist media studies* (str. 127-147). London: SAGE Publications.
- Van Zoonen, Liesbet (2000) Popular Culture as Political Communication an Introduction. *The Public*, 7 (2): 5-19.
- Van Zoonen, Liesbet (2003) After Dallas and Dynasty we have... Democracy: Articulating Soap, Politics and Gender. U: Corner, John i Dick Pels (ur.), *Media and the Restyling of Politics: Consumerism, Celebrity and Cynicism* (str. 99-116). London: SAGE Publications.
- Van Zoonen, Liesbet (2005) Feminization? Female Politicians, Family, and Celebrity. U: Van Zoonen, Liesbet (ur.), *Entertaining the citizen: When Politics and Popular Culture Coverage* (str. 87-104). Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Van Zoonen, Liesbet (2005) *Dramatization: Plots in Politics*. U: Van Zoonen, Liesbet (ur.), *Entertaining the citizen: When Politics and Popular Culture Coverage*. (str. 105-121). Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Van Zoonen, Liesbet (2006) The Personal, the political and the popular A woman's guide to celebrity politics. *European Journal of Cultural Studies*, 9 (3): 287-301.
- Van Zoonen, Liesbet (2007) Audience reactions to Hollywood politics. *Media, Culture & Society*, 29 (4): 531-547.
- Van Zoonen, Liesbet i Dominic Wring (2012) Trends in political television fiction in UK: Themes, Characters and narratives, 1965-2009. *Media, Culture & Society*, 0 (0): 1-17.
- Wood, Julia T. (2011) *Gendered Lives Communication, Gender, and Culture*. Boston: Wadsworth Cengage Learning

Internetske stranice:

- [cawp.rutgers.edu](http://www.cawp.rutgers.edu) (2015) Woman in the U.S. Congress 2015, Center for American Woman and Politics. http://www.cawp.rutgers.edu/fast_facts/levels_of_office/documents/cong.pdf (pristupljeno: 25. svibnja 2015.)
- Day, Elizabeth (2013) Brigitte Hjort Sørensen: 'People in Britain have really taken to Borgen's strong female leads'. *theguardian.com*. <http://www.theguardian.com/tv-and-radio/2013/nov/16/brigitte-hjort-sorensen-borgen-interview> (pristupljeno: 10. svibnja 2015.)
- Franke-Ruta, Garance (2013) The White House Shoutters its Doors. *theatlantic.com*. <http://www.theatlantic.com/politics/archive/2013/01/the-white-house-project-shutters-its-doors/272576/> (25. svibnja 2015.)
- Davidson, Lindsey E. (2015) Online Program Realities The World According to Frank Underwater: Politics and Power in "House of Cards", *CMC Senior Thesis*. Paper 1502. http://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2031&context=cmc_theses (pristupljeno: 25. svibnja 2015.)
- Hill, Rebeca (2015) A Case Study of House of Cards and the Perceived Advantages Over Traditional Television. *diva-portal.org*. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:725183/FULLTEXT01.pdf> (pristupljeno: 20. svibnja 2015.)

- Hu, Jane, Carrie Frye (2013) "House of Cards," Episodes 4-8: Who's Making Themselves Available?. *theawl.com*.
<http://www.theawl.com/2013/02/house-of-cards-episodes-4-8-whos-making-themselves-available>
 (pristupljeno: 25. svibnja 2015.)
- Lawrence, Faith K. (2011) SPARQLing Conversation: Automating The Bechdel-Wallace test.
<http://nht.ecs.soton.ac.uk/2011/papers/12-flawrence.pdf> (pristupljeno: 20. ožujka 2015.)
- Ortego Roussell, Stephanie (2013) An Analysis of Femininity: How Popular Female Characters in the Media Portray Contemporary Womanhood. http://etd.lsu.edu/docs/available/etd-04092013-114158/unrestricted/StephanieRoussell_FinalThesis_041213.pdf (pristupljeno: 30. ožujka 2015.)
- Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2008) Rodna analiza TV sadržaja. *prs.hr*.
<http://www.prs.hr/attachments/article/172/Rodna%20analiza%20TV%20sadržaja.pdf>
 (pristupljeno: 20. travnja 2015.)
- Runjić, Ivan-Vanja (2013) Kuća od karata Nova televizijska revolucija. *tportal.hr*.
<http://www.tportal.hr/showtime/tv/243336/Nova-televizijska-revolucija.html> (pristupljeno: 10. travnja 2015.)
- Smith, Stacy L., Marc Choueiti i Katherine Pieper (2014) Gender Bias Without Borders An Investigation of Female Characters in Popular Films across 11 Countries. Los Angeles: Geena Davis Institute on Gender in Media. <http://seejane.org/wp-content/uploads/gender-bias-without-borders-full-report.pdf> (pristupljeno: 20. ožujka 2015.)
- Traynor, Ian i Lars Eriksen (2011) Danes vote for their first female prime minister. *theguardian.com*.
<http://www.theguardian.com/world/2011/sep/15/danes-female-prime-minister-helle-thorning-schmidt> (pristupljeno: 9. lipnja 2015.)
- Wales, Mason (2013) Eighteen Million Cracks in the Flat Screen?: An Analysis of *Commander in Chief* and *Political Animals*. <http://cas.uwo.ca/documents/mrps/M%20Wales%20MRP.pdf>
 (pristupljeno: 25. ožujka 2015.)

Prilog 1: Epizode

SEZONA 1	IGRE MOĆI/ POLITICAL ANIMALS (2012)	BORGEN – SJEDIŠTE MOĆI/ BORGEN (2010)	KUĆA OD KARATA/ HOUSE OF CARDS (2013)
1.	Pilot/ Pilot	Vrlina u sredini/ Dyden i midten	Poglavlje 1/ Chapter 1
2.	Po dugi puta/ Second Time Around	Broj do 90/ Tæl til 90	Poglavlje 2/ Chapter 2
3.	Ženski problem/The Woman Problem	Umjetnost mogućega/ Det muliges kunst	Poglavlje 3/ Chapter 3
4.	Izgubljeni dječaci/ Lost Boys	100 dana/ 100 dage	Poglavlje 4/ Chapter 4
5.	16 sati/ 16 Hours	Muškarci koji vole žene/ Mænd der elsker kvinder	Poglavlje 5/ Chapter 5
6.	Dan ostavke/ Resignation Day	Državnički posjet/ Statsbesøg	Poglavlje 6/ Chapter 6
7.		Ne gledaj zlo, ne čuj zlo, ne govori zlo/ Ikke se, ikke høre, ikke tale	Poglavlje 7/ Chapter 7
8.		U vrijeme odmora/ Agurketid	Poglavlje 8/ Chapter 8
9.		Podijeli pa vladaj/ Del og hersk	Poglavlje 9/ Chapter 9
10.		Prvi utorak listopada/ Første tirsdag i oktober	Poglavlje 10/ Chapter 10
11.			Poglavlje 11/ Chapter 11
12.			Poglavlje 12/ Chapter 12
13.			Poglavlje 13/ Chapter 13

SEZONA 2	BORGEN – SJEDIŠTE MOĆI/ BORGEN (2011)	KUĆA OD KARATA/ HOUSE OF CARDS (2014)
1.	89 000 djece/ 89.000 børn	Poglavlje 14/ Chapter 14
2.	U Bruxellesu nitko ne čuje tvoj vrisak/ I Bruxelles kan ingen høre dig skrige	Poglavlje 15/ Chapter 15
3.	Posljednji radnik/ Den sidste arbejder	Poglavlje 16/ Chapter 16
4.	Spremni za bitku/ Op til kamp	Poglavlje 17 /Chapter 17
5.	Zasadi drvo/ Plant et træ	Poglavlje 18/ Chapter 18
6.	Oni i mi/ Dem & os	Poglavlje 19/ Chapter 19
7.	Izgubljeno u ratu mora se osvojiti van rata I/ Hvad indad tabes, skal udad vindes Del I	Poglavlje 20/ Chapter 20
8.	Izgubljeno u ratu mora se osvojiti van rata II/ Hvad indad tabes, skal udad vindes Del II	Poglavlje 21/ Chapter 21
9.	Nepovredivost privatnoga/ Privatlivets fred	Poglavlje 22/ Chapter 22
10.	Izvanredna napomena/ En bemærkning af særlig karakter	Poglavlje 23/ Chapter 23
11.		Poglavlje 24/ Chapter 24
12.		Poglavlje 25/ Chapter 25
13.		Poglavlje 26/ Chapter 26

Prilog 2: Popis epizoda koje prolaze Bechdel test

Igre moći/ Political Animals

sezona 1

1. Pilot/ Pilot	2. Po drugi puta/ Second Time Around	3. Ženski problem/ The Woman Problem	4. Izgubljeni dječaci/ The Lost Boys	6. Dan ostavke/ The resignation Day
-----------------	--	--	--	---

Borgen — sjedište moći/ Borgen

sezona 1

1. Vrlina u sredini/ Dyden i midten	2. Broj do 90/ Tæl til 90	4. 100 dana/ 100 dage	5. Muškarci koji vole žene/ Mænd der elsker kvinder	7. Ne gledaj lo, ne čuj zlo, ne govori zlo/ Ikke se, ikke høre, ikke tale	9. Podijeli pa vladaj/ Del og hersk
10. Prvi utorak listopada/ Første tirsdag i oktober					

sezona 2

1. 89 000 djece/ 89.000 børn	2. U Bruxellesu nitko ne čuje tvoj vrisak/ I Bruxelles kan ingen høre dig skrige	3. Posljednji radnik/ Den sidste arbejder	5. Zasadi drvo/ Plant et træ	6. Oni i mi/ Dem & os	7. Izgubljeno u ratu mora se osvojiti van rata I/ Hvad indad tabes, skal udad vindes Del I
8. Izgubljeno u ratu mora se osvojiti van rata II/ Hvad indad tabes, skal udad vindes Del II	9. Nepovredivost privatnoga/ Privatlivets fred	10. Izvanredna napomena/ En bemærkning af særlig karakter			

Kuća od karata/ House of Cards

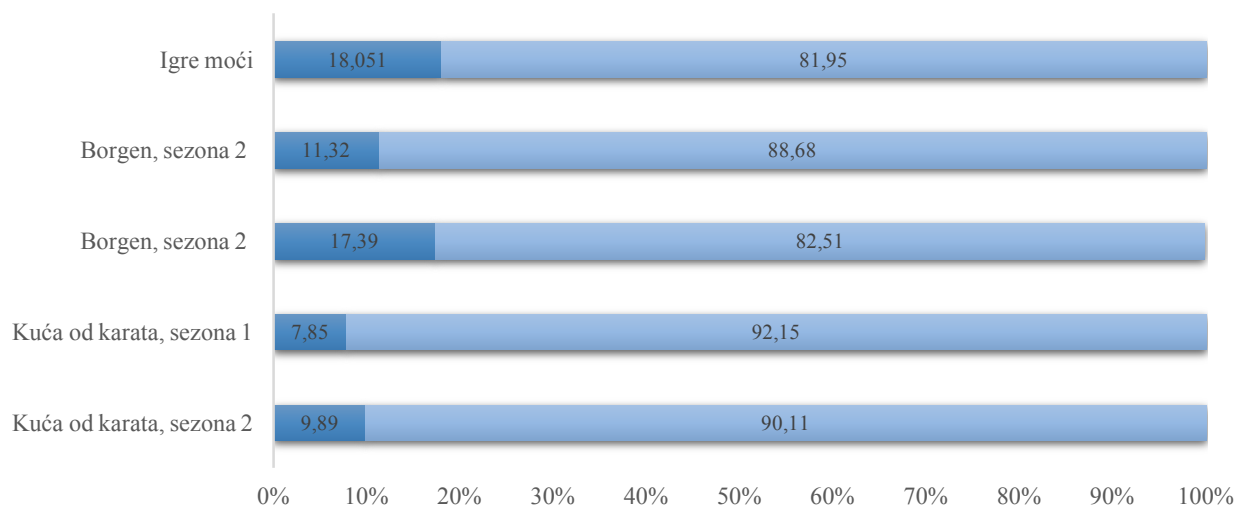
sezona 1

1. Poglavlje 1/ Chapter 1	2. Poglavlje 2/ Chapter 2	3. Poglavlje 3/ Chapter 3	4. Poglavlje 4/ Chapter 4	6. Poglavlje 6/ Chapter 6	7. Poglavlje 7/ Chapter 7
9. Poglavlje 9/ Chapter 9	12. Poglavlje 12/ Chapter 12				

sezona 2

3. Poglavlje 16/ Chapter 16	8. Poglavlje 21/ Chapter 21	10. Poglavlje 23/ Chapter 23	11. Poglavlje 24/ Chapter 24	12. Poglavlje 25/ Chapter 25
--------------------------------	--------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	---------------------------------

Prilog 3: Udio komunikacije ženskih likova u sezonama političkih serija u odnosu na ukupno trajanje

Sažetak

Rad problematizira stereotipiziran prikaz žena unutar televizijske političke fikcije. Temelji se na analizi prikaza ženskih likova triju političkih serija: *Igre moći (Political Animals)*, *Borgen – sjedište moći (Borgen)* i *Kuća od karata (House of Cards)*. Primjenom *Bechdel testa* utvrđeno je kako ženski likovi često razgovaraju o temama koje pripadaju privatnoj sferi te njihovi dijalozi često uključuju spominjanje muških likova. Rezultati pokazuju kako su žene stereotipizirano reprezentirane u različitim područjima, unatoč prisutnosti postfeminističkih odrednica prikaza ženskosti. Češće su prikazane emocije ženskih likova te je naglašena seksualnost ženskih likova, a njihove su profesionalne uloge uvelike rodno raspodijeljene. Posebno zabrinjavaju rezultati analize narativne funkcije protagonistkinja prikazanih na visokim pozicijama moći koje su portretirane rodnim okvirima koji ukazuju na tradicionalno razumijevanje ženskosti te političku sferu određenu muškošću. Podatci dobiveni analizom potvrđuju kako su žene prikazane kao nepripadajuće i u suprotnosti s pripadnicima prezentirane političke elite.

Ključne riječi: televizijska politička fikcija, žene, prikaz roda, *Bechdel test*